

ՅՈՒՑԱԿ
ՀԱՅԵՐԷՆ ԶԵՌԵԳՐԵՅ
ԹԵՆՐԱՆԻ

ԿԱԶՄԵՑ
ՀՐԱՉԵԱՅՑ. ԱԺԱՌԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ 1936
ՊԵՏԺԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

—100—

KATALOG
DER
ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN
IN TEHERAN
VON
HRATCHIA ADJARIAN

WIEN 1936
MECHITHARISTEN-BUCHDRUCKEREI

ՄԱՅՐ ՅՈՒՅԱԿ
ՀԵՅԵՐԷՆ ԶԵՌԵՂԵՅ

ՀՐԱՅՈՐԱԳԵԱՒ,

Ի ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱՐԱՆՈՒԹԵՆԷ

ՀԱՅՈՐ Զ.

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

ՅԵՏԻ Գ.

ՅՈՒՅԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ԶԵՌԱԳՐԱՅ

ԹԵՀՐԱՆԻ

HAUPTKATALOG
DER
ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN

HERAUSGEGEBEN VON DER
WIENER MECHITHARISTEN-KONGREGATION

BAND VI
DIE ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN IN PERSIEN
HEFT 4
KATALOG DER ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN
IN TEHERAN

016:091(47-925)

Ա-50

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Յ Ո Ւ Յ Ա Կ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՅԵՒԱԳՐԱՅ

ԹԵՀՐԱՆԻ

ԿԱՏԱԼՈԳ

Հ Ր Ա Չ Ե Ա Յ Ց . Ա Ճ Ա Ռ Ե Ա Ն

ՎԻԵՆՆԱ 1936

Մ Ի Խ Թ Ա Ր Է Ա Ն Ց Պ Ա Ր Է Ն

— 00 —

KATALOG

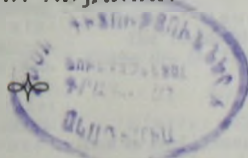
DER

ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN

IN TEHERAN

VON

HRATCHIA ADJARIAN

WIEN 1936

MECHITHARISTEN-BUCHDRUCKEREI

VERLAG

VERLAG

VERLAG

VERLAG

VERLAG

VERLAG

VERLAG

VERLAG

VERLAG

VERLAG

VERLAG

VERLAG

A $\frac{III}{318}$

VERLAG

VERLAG

VERLAG

VERLAG

VERLAG

VERLAG

Kurze Übersicht der armenischen Handschriften in Teheran

Teheran ist arm an armenischen Handschriften; die ganze Sammlung besteht aus neun Handschriften, von denen die älteste aus dem Jahre 1350 ist, andere aus dem 17. Jahrhundert. Meistens sind sie von religiösem Inhalt und nicht von großem Werte; nur die Nr. 3 (Johannes Chrysostomus) zeigt einen eigenen Wert und ist die beste Handschrift der Sammlung. Drei von den Handschriften gehören der armenischen Kirche vom hl. Thadeos-Bartholomeos, andere aber verschiedenen Personen.

Nr. 1. Lectionarium

Blätter: 508. — Größe: $38 \times 25 \times 11$ cm. Text in zwei Kolonnen, je 28×7 cm. — Zeilen: 33. — Einband: fehlt. — Stoff: Papier. — Tinte: schwarz; die Überschriften und Anfangszeilen rot. — Bilder: fehlen. Eine Arabeske am Anfange, viele Randverzierungen, mit blau, rosa und orange, nicht gut. — Schrift: große Rundschrift. — Zustand: nicht gut, da der Einband fehlt, viele Blätter sind weggefallen, manchmal gelitten, die Randverzierungen der letzten Blätter geschnitten, im ganzen fehlen 213 Blätter. — Schreiber: Asapov und der Diakon Teron. — Datum: 1671. — Schreibort: Isphahan. — Besitzer: Johan. — Nachschriften sind viel, aber die Hauptnachschrift befindet sich in den verlorenen Blättern.

Die Handschrift gehört jetzt einem persischen Makler, der einen guten Käufer sucht. Ich habe sie bei den Herren Z. Hakobian und Frendian gesehen.

Nr. 2. Tetraevangelium.

Blätter: 340. — Größe: $18 \times 12 \times 7$ cm. Text in zwei Kolonnen, je $12 \times 3,5$ cm. — Zeilen: 19. — Einband: Holzdeckel mit Lederüberzug. — Stoff: Pergament, geglättet. — Tinte: schwarz; Überschriften, Anfangszeilen und Anfangsbuchstaben gold, blau, rot. — Viele Bilder, Arabesken, Randverzierungen, Ornamente und Zierbuchstaben. Alle sehr gut und schön. — Schrift: Rundschrift. — Zustand: sehr gut; nur einund-einhalb Blätter sind geschnitten. — Schreiber: und Verzierer: Priester Sargis. — Datum: 1350. — Schreibort: Sis. — Besitzer: Bischof Andreas. — Hauptnachschrift: S. 336 b.

Die Handschrift gehört jetzt dem Moyses Chatschatrian, dieser hat sie erst von einem Armenier gekauft, welcher aus Salmast gekommen ist. Die Handschrift ist also aus Salmast oder Van nach Teheran gebracht worden.

Nr. 3 Johannes Chrysostomus' Kommentar der Briefe an die Thessalonicher I, II und an Philemon.

Blätter: 205. — Größe: $17 \times 12 \times 4$ cm. Text einspaltig. — Zeilen: 21. — Einband: Holzdeckel mit Lederüberzug. — Stoff: Papier. — Tinte: schwarz; Anfangszeilen und Anfangsbuchstaben nur rot, ohne Verzierungen. — Bilder: fehlen; es gibt nur einige Arabesken und Randverzierungen, sehr gewöhnlich. — Schrift: Rundschrift. — Zustand: sehr gut. — Schreiber: Grigor. — Besitzer: der Schreiber. — Schreibort: unbekannt. — Datum: 14. bis 15. Jahrhundert. — Einige kleine Nachschriften, etwas größere S. 123 a—123 b.

Nr. 4 Tetraevangelium.

Blätter: 266. — Größe: $22 \times 16 \times 8$ cm. Text in zwei Kolonnen, je 14×4 cm. — Zeilen: 22. — Einband: Holzdeckel mit Lederüberzug, jede Seite verziert mit 1 großem und 4 kleinen mit vielfarbigen Edelsteinen verzierten und mit Unzialschriften bedeckten Kreuzen. — Stoff: Papier, geglättet als Pergament. — Tinte: schwarz; Überschriften, Anfangszeilen und Anfangsbuchstaben gold und blau. — Einige Bilder, Arabesken und Arkaden, aber viele und schöne Randverzierungen. — Schrift: Rundschrift. — Zustand: gut. — Schreiber: Diakon Astvatsatur. — Verzierer: *Mkrtiç dpr.* — Schreibort: Halab in Syrien. — Datum: 1627. — Besitzer: Mahdasi Aghamir. — Hauptnachschrift: S. 261 a.

Die Handschrift gehört jetzt der armenischen Kirche des hl. Thadeos-Bartholomeos.

Nr. 5. Mariyrologium.

Blätter: 620. — Größe: $38 \times 26 \times 11$ cm. Text in zwei Kolonnen, je $29 \times 8,5$ cm. — Zeilen: 35. — Einband: Holzdeckel mit Lederüberzug, zerbrochen und ganz zerteilt. — Stoff: Papier. — Tinte: schwarz; die Überschriften und Anfangszeilen rosa. — Zwei unschöne Bilder; viel und

besser sind die Randverzierungen. — Zustand: schlecht; einige Blätter sind zerschnitten, andere fehlen. — Schreiber: Diakon Stephanos aus Djulla. — Datum: 1686. — Schreibort: im Kloster des hl. Stephanos zu Darašamb. — Hauptnachschrift: S. 618 b.

Die Handschrift gehört jetzt der armenischen Kirche des hl. Thadeos-Bartholomeos.

Nr. 6. Zaubergebetrolle.

Papierrolle: 650 cm. lang und 10,5 cm. breit. — Stoff: Papier. — Tinte: schwarz; die Überschriften und Anfangsbuchstaben rot und goldfarbig. — Bilder: viel, aber nicht gut. — Schrift: Kursivschrift. — Zustand: gut. — Schreiber: Avetik. — Datum: 1680. — Schreibort: Konstantinopel. — Besitzer: Johannes. — Hauptnachschrift: am Ende.

Die Handschrift gehört jetzt der armenischen Kirche des hl. Thadeos-Bartholomeos.

Nr. 7. Zaubergebetrolle.

Pergamentrolle: 6 m. lang und 7,5 cm. breit. — Stoff: gutes und gut geglättetes Pergament. — Tinte: schwarz; Überschriften und Anfangsbuchstaben rot, rosa und goldfarbig. — Bilder: viel und schön. — Schrift: Rundschrift. — Zustand: sehr gut. — Schreiber und Verzierer: Gabriel dpir. Sohn des Malers Markos. — Besitzer: *Choja A-upire*. — Datum: 1667. — Schreibort: unbekannt. — Hauptnachschrift: am Ende.

Die Handschrift gehört jetzt dem Herrn *Mouses Chan Xafatrian*

Nr. 8. Tetraevangelium.

Blätter: 336. — Größe: 12,5 × 6 × 6 cm. Text in zwei Kolonnen, je 8,5 × 2,5 cm. — Zeilen: 18 bis 19. — Einband: Holzdeckel mit Lederüberzug. — Stoff: dünnes und geglättetes Pergament. — Tinte: schwarz; Überschriften, Anfangszeilen und Anfangsbuchstaben rot, rosa und indigo. — Bilder: fehlen; Randverzierungen und Arabesken nicht gut. — Schrift: Rundschrift. — Zustand: gut. — Schreiber: Margar. — Datum: 1663. — Schreibort: Sorot, Dorf in *Ern-jak*. — Besitzer: Witwe Frau Ghimat, Schwester des Schreibers. — Verzierer: gewiß der Schreiber. — Hauptnachschrift: S. 334 a—336 b.

Die Handschrift gehört jetzt der Frau Zaruhi Ter-Hovsepijan.

Nr. 9. Rituale.

Blätter: 135. — Größe: 18 × 13 × 4 cm. Text einspaltig. — Zeilen: 20. — Einband: Holzdeckel mit Lederüberzug. — Stoff: dickes Papier. — Tinte: schwarz; Überschriften, Anfangszeilen und Anfangsbuchstaben rot, aber ohne Verzierungen. — Bilder: fehlen; es gibt nur einige Arabesken und Randverzierungen, sehr schön. — Schrift: Rundschrift. — Zustand: veraltet, aber neu ausgebessert. Ein Blatt fehlt vom Ende. — Schreiber, Schreibort und Datum: unbekannt; wahrscheinlich aus dem 14. bis 15. Jahrhundert. — Hauptnachschrift: fehlt.

Die Handschrift gehört jetzt dem Herrn *Geam Sargisian*.

ՅՈՒՅԷԿ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐԱՅ

ԹԵՅՐԱՆԻ

ՅՈՒՑԱԿ

Հ Ա Յ Ե Ր Ի Ն Ձ Ե Ռ Ա Գ Ր Ա Յ

Խ Ե Հ Ք Ա Ն Ի

ՅԱՌԱՋԱՐԱՆ

Ուսուցչական պաշտօնով 1918/19 ուսումնական տարւոյն մէջ գտնուելով Թեհրան, կազմեցի տեղւոյն հայերէն ձեռագիրներու ներկայ ցուցակը: Թեհրանը շատ աղքատ է հայերէն ձեռագիրներու կողմէ, ընդ ամէնը ճարեցի 9 ձեռագիր. ասոնք ալ ոչ հին եւ կարեւոր: Անոնցմէ ամէնէն հինը 1350 թուականէն է, միւսները ԺԻ. դարէն: Նիւթի կողմէն ալ առանձին կարեւորութիւն մը չեն ընծայեր անոնք. բոլորն ալ կրօնական բովանդակութեամբ զբօսեցնեն (վեցր եկեղեցական արարողութեան, երկուքը համայնի), բացի Թ. 3 Ոսկերեանէն, որ հաւաքածոյիս ամէնէն կարեւոր ձեռագիրն է: Ձեռագիրներէն երեքը կը պատկանին Հայոց Ս. Թադէոս-Բարթողիմէոս եկեղեցւոյն, միւսները մասնաւոր անձերու սեփականութիւնն են:

Հրապարակային շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ Թեհրանցի Պր. Գէորդ Պետրոսեանին, որ հայթայթեց ինձ յիշեալ ձեռագիրներու մեծ մասը: Թ՛Ի իր եւ թէ՛ իմ կատարած խուզարկութիւնները ուրիշ հայերէն ձեռագիրներ գտնելու համար՝ ապագիւն անցան: Կր կարծենք որ Թեհրանը ասոնցմէ դուրս հայերէն ձեռագիր չունի այլ եւս:

Թաւրիզ, 1919 Նոյ. 6:

Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑՈՒՑԱԿ

Թ.	Անուն	Մեծություն	Խորություն	Նիւթ	Գիր	Գրիչ	Խուական	Տեղ	Արդի Տեղը
1	Ճաշոց	$38 \times 25 \times 11$ սմ.	508	Թուղթ	բոլորգիր	Աստուծոյ և Տէրոյ	ԹՃԻ = 1671	Սպահան	սպարսիկ միջնորդ մը
2	Աւետարան	$18 \times 12 \times 7$ սմ.	340	Մազաղաթ	"	Սարգիս քչ.	ԶՂԹ = 1350	Սիս	Մովսէս Խան Խաչատրեան
3	Սկզբերան	$17 \times 12 \times 4$ սմ.	205	Թուղթ	"	Գրիգոր	ԺԴ. — ԺԵ. դ. ?	?	ԲՃ. Պ. Պետրոսեան
4	Աւետարան	$22 \times 16 \times 8$ սմ.	266	"	"	Աստուածատուր սրկ.	ԹՂԶ = 1627	Հալէպ	Ս. Թադէոս-Բարթ. Էկեղեցի
5	Բայսմաուրք	$38 \times 26 \times 11$ սմ.	620	"	"	Ստեփանոս սրկ.	ԹՃԼԵ = 1686	Նախավկ. վ.	Ս. Թադէոս-Բարթ. Էկեղեցի
6	Համայնի	$6\frac{1}{2}$ մ. $\times$ $10\frac{1}{2}$ սմ.	—	"	նոտր	Աւետիք	ԹՃԻԹ = 1680	Կ. Պոլիս	Ս. Թադէոս-Բարթ. Էկեղեցի
7	"	6 մ. $\times$ $7\frac{1}{8}$ սմ.	—	Մազաղաթ	բոլորգիր	Գարրիէլ զպիր	ԹՃԺԶ = 1667	?	Մովսէս Խան Խաչատրեան
8	Աւետարան	$12\frac{1}{2} \times 6 \times 6$ սմ.	336	"	"	Մարգար	ԹՃԺԲ = 1663	Շոռոխի դ.	Ջարուհի Տէր-Յով- սէփեան
9	Մատուց	$18 \times 13 \times 4$ սմ.	135	Թուղթ	"	?	ԺԴ. — ԺԵ. դ. ?	?	Գեղամ Սարգսեան

ՅՈՒՑԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ՉԵՌԱԳՐԱՅ ԹԵՀՐԱՆԻ

1.

Ճ Ա Շ Ո Յ

ՌՃԻ = 1671 :

ԹՈՒՂԹՔ՝ 508, էջ չէ նշանակում: — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 38 X 25 X 11 սմ.: — ԿԱՋՄ՝ չունի: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ, իւրաքանչիւրը 28 X 7 սմ. միջին լուսանցք 1 սմ.: — ՏՈՂԹ՝ 33: — ՆԻԻԹ՝ քուղք: — ԹԱՆԱԹ՝ սեւ. վերնագրերն ու սկզբնատուրը կարմիր. — Պատկերներ չկան. առաջին էջը մեծ ծակատապառն է. շատ տեղ լուսանցադռներ կապուտ, վարդագոյն եւ մարմելագոյն ներկով ու հասարակ արուեստով: — ԳԻՐ՝ խոշոր բոլորգիր: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ չէ. կազմը կտրուած համուած ըլլալով՝ քոյրերն շատերը ինկած են, տեղ տեղ խոնավութեւն վնասուած, վերջին քերթերուն վրայէն լուսանցադռները մկրտով կտրած լաւած. բայց գրութիւնը առ հասարակ մաքուր պահուած է: — Դատարկ քուղք չկայ. բայց որովհետեւ շատ քերթեր կազմուած են երկու իրարու կցուած քոյրեր. յետոյ այդ քոյրերն ուսման բացուելով՝ ձեւացուած են դատարկ էջեր. այսպէս են՝ քուղք 79, 82, 82, 84, 88 եւ 115. — Պակաս են ընդ ամենը 213 քուղք. այսպէս՝ պակաս են 4րդ քոյրէն յետոյ 116 քերթ, որովհետեւ էջ նա կը սկսի ձեռագրին ժԱ մամուլը (իւրաքանչիւր մամուլ ունի 12 քերթ), 100րդ քոյրէն յետոյ պակաս է մէկ քերթ. 143րդ քոյրէն յետոյ 46 քուղք (այն է իգ, իգ, ին մամուլներն ամբողջ, իսկ իգ մամուլն կը մնամ միայն վերջին երկու քերթերը), 250րդ քերթէն յետոյ կտրուած իսկուած է մէկ քերթ (հասանաքար մեծադիր պատկեր մը ունենալուն համար), 350րդ քերթէն յետոյ պակաս է 48 քուղք (այն է ին, իգ, ին, ին մամուլներն ամբողջ) եւ վերջապէս 451րդ քերթէն յետոյ պակաս է մէկ քուղք: Էջերը քուսկուած ժամանակ՝ այս պակասները ըկարի ունեցած չեն. այնպէս որ սկզբնական վիճակին մէջ ձեռագիրն ունեցած պիտի ըլլար առնուակն 721 քերթ: — ԳՐԻՉ՝ Աստուածապով կամ Ասապով՝ եւ Տէրոմ սարկաւազ: — ԹՈՒՆԱԿԱՆ՝ ՌՃԻ = 1671: — ՏԵՂ՝ Սպահան: — ՏԵՂ՝ Յոսան: — Ձեռագիրս հիմա կը պատկանի պարսկի միջնորդի

մը՝ որ կ'ուզէր ծախել որ եւ է գնորդի. ես այս ձեռագիրը տեսայ Պր. Զաքարիա Յակոբեանի եւ յետոյ Պր. Յընտեանի քով, որոնք տրամադիր էին գնելու:

ՅՈՒՑԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆՔ.

էջ 1 ա. Պարսկերէն տառերով գրուած է՝ իմ եստիկարի Միրզա (Միրզայի յիշատակն է այն):

էջ 508 (ստորին լուսանցքին վրայ). Եւր. որ կարգաւ. ախմաթ գրիչս յիշեալ:

էջ 64 ա. Զատաւանց (— որեւէ էջ) այլ տաւ: զանիմատ տկաւր զաշխատող տաւապովս յիշեալ:

էջ 64 ա (ստորին լուսանցքին վրայ). Մազկազարդ Առաւօտ կարգաւ Զարուշ գրիչս յիշեալ:

էջ 98 ա. Զիսաւար տաւապովս եւ զտէրն գրիչս յիշեալ:

էջ 72 ա (ստորին լուսանցքին վրայ). Ախմաթ զաշխատող գրիչս եւ արուշակ տէրն զընդոյս յիշեալ: Ի բրիտանիա՝ Ռ. Վայ գիւս (իմա՝ Է. Զաքար վայ գիւս):

էջ 72 բ. Գրած է՝ ճշշին սղսն եւ աւետարան զթուղթ յիւտ շուտ տո՛ւր կարգաւ զմեզուս որս յիշեալ:

էջ 78 բ (բերեւ տեղեկութիւն գրուած է) Իսկ ձեռն բարունապետն. Սրապիւն յեղեանցին. Որ գրիչս կաթուղիկուն կոչիւր: Այսպէս գրեալ է՝ թէ գրիչ զաղափարաւ գոր ստաղան՝ զգրի՝ ձեռն Ներսէսէն կոչեցեալ՝ մանաւանդ եւ իմաստամարտիցն սրտաւ մասն այս երից տուրց խորհրդեանն: ...

էջ 100 բ (Աշոթի յիշուած է մեկ մտցում). Անցէ տէր տաւարած գրտապող զդոյս: Յոշանն: (Մէկ տող ջնջուած) եւ ձեռքն: (Երկու տող ջնջուած) եւ աւանայն արեան մերձաւորքն: (Մէկ տող ջնջուած) եւ աւարացէ թողութիւն մեղաւ սոցա՝ եւ զտեսնէ ընդ կայանն արդարաց: ամէն:

էջ 116 բ—117 ա. Ուսանաւորք է:

Ռ՝ յոյսերաւ դասք բանաստեղծ լուստեանի մանկանց պանծալի՝

Առ տես անկեալ իմ աղերսաւի բերես զնեմ ձեռ գորչապարի:

Ի սոսկալի՝ յայսմ գիշերի, որ ամենայն աշխարհ գորչապարի:

Դուք յիշեցէ՛ք զկո՛յրս ողորմելի՛ զաստուածապո՛ղի տաւարտեմաւ ողբի՛:

¹ Այս անունը կազմուած է Աստուած եւ ապալ ճշուածան, ապալ ինեալ բառերէն. բուն կը նշանակէ ճշկատուած ապալ ինեալ. կրճատ ձեռն է Ասապով. ինչպէս ունենք Աստուոր — Աստուածաւոր:

Որ շատ հազիւ եւ աշխատեցի զսուրբ մատրիանս այս վայր հասուցի՝

Եւ կցորդ ընդ ի՛մ աշխատողի՝ տէրոն զրի՛չ սարկաւազ կոչի՝

Երկուտարի՝ աշխատեցի ի յօրինալն աստուածաշնչի՝ Որ եւ զտա՛ք աստուածաշնչի ըստ շարադրութեանն ճաշոցի՝

Ի յասուկացն յիւրում տեղի. Եւ զհասյին յիւրում կարգի՝

Եւ զպօղոտին յիւրում տեղի՝ եւ զաւետարանն ի նման տօնի՝

Ի յօրինակ լա՛ւ ճաշոցի՝ ըստ քաղաքին ըստամբօջի՝ Ի թուականիս հայկազան ասո՛ւմի՝ Հրեղից քառա՛կ երկ-յորեկանի՝

Բաւ եւ ժէ՛կ այլ յարարարդի՝ յառաջ քան զմին կա-ղաղաց մարտի՝

Մայրաքաղաքս ո՛ր չօշ անուանի՝ Աթմ ասպաշան աս՝ վերամային՝

Մեծ առ զհառո՛յս որ յովքաղ առի՝ Ի նճանանգի՛ս (նա՛նկիս) որ ջուղայ կոչի՝

Ի դառնաշուշ շա՛ր ժամանակի՝ որ կո՛ւ նեղի՛մք ներ-քայ այլազգի՝

Եւ ժանտուանդ այս եպարքոսի՝ որ շխալի խան անուն անի՝

Այլ եւ յովանց աս՛ւտ քրիստոնէից արարկինո՛սք զխա-ւորք շարի՝

Թէպէտ անուամբ քրիստոնեայք կոչի՛ն այլ անիրաւք են քան զայլազգի՝

Զոր տէր աստուածն հանուց համայնի՝ յինքն ա՛յց անել. յի՛ր եկեղեցի՝

Աղանանգ ազգս քրիստոնէի՛ն արեամբ զնեալք որդոյն միանին՝

Զարչարեղոյն բառս վերերգեցո՛ւք որ խաչեցա՛ւ այս մեծ ուրբաթի՝

Էջ 197 ր. Զմեղսամած մեղօք լի զըծօղս յիշեալս ո՛վ սուրբ քանանս՝

Էջ 219 ա. Ով եղբայր անմեղադիր լեւուք. զլիւին փոխն մարկս է՝ Հէնց զիտի թի՛ մատթէոս է՛ր. օրթ-նակն փոխած էր դու տկին (Մ պատուով) կարգայ։ (Ստորին լուսանցքին վրայ։)

էջ 266 ա. Ամենայն մեղօք լի տէրոն Եւ Թիշման արարէ՛ր։

էջ 307 ր. Որ ողորմի ստացողի սուրբ զոյս Յո՛ւ-հանին. եւ ձնօղացն։ Յովհաննէսին. եւ եղիսարեթին. Յողիկին. եւ եղբարցն։ Զաբարէ։ Աւետին. Անդունին եւ կողակցին. Սապրիխանին. Եւ այլ ամենայն արեան մերձաւորացն։ եւ ինձ մեղապարտ զբշխս որ զողորմի՝ ասէք ամէն։

էջ 355 ա. Զըստացող սուրբ զոյս խնդրեմ յիշ-ման արժան տունէք։ Զյովանն եւ զձնօղան Յովհաննէս եւ եղբայրքն Զաբարէն։ Աւետն անդունն եւ մօրն եղի-սարեթոյն ցողիկն. Եւ կողակցն. Սապրիխանն։ եւ որ-դին Յովանէս. եւ իմ մեղապարտ զբշխս ակ (— ասը-կաւազ) տէրոնիս Թիշման արժան տունէք ի սուրբ յա-ղօթս ձեր ամէն զրեցաւ ի թվականիս ՌՃԻ։

էջ 358 ա (ստորին լուսանցքին վրայ). Աստուա-ծանին կարգա՛ զմեղաւորս յիշայ։

էջ 366 ր (ստորին լուսանցքին վրայ). Երկրորդ Դ չր Յովակիմայ եւ անիւ է կարգա եւ զմեղաւորս յիշայ։

էջ 395 ր. Զմեղաւոր ամենայն մեղօք լի եւ շա՛ն նարժան զըծող սուտանուն տէրոնս յիշման արժան ա-րէք ի սուրբ յաղթօս ձեր։ եւ դուք վարժա ի քրիստոսէ անուցօց։

էջ 465 ա. Զմեղօք լի տէրոն զըծօղս յիշման ար-ժան արէք։

էջ 497 ր (ստորին լուսանցքին վրայ). Ճաշուն կարգա։ (Այլ դրէն) քէշէշ բարայ։

էջ 508 ր (կարբատատ). Թիշատակարանն զրած է սուրբ զատիկ ճրագլուցի երեկունն զիտ եւ կարգա՝ ախմար տորն զրի՛չս յիշեալ (յիշեալ) ՌՃԻԱ. (Ասոր տակ անվանով զըշով նոյնին կրկնութիւններն՝ իբր զըշափորմ)։

Բացի առաջին պարսկերէն յիշատակագրութեանն՝ մնացեալ բոլորը զըրուած են բուն զըշէն. զխաւոր յի-շատակարանը՝ վերջին յիշատակագրութեան տուած տեղեկութեան համաձայն՝ կը գտնուի կորսուած թղթերուն մէջ։

2.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

270 = 1350:

ԹՈՒՆԻԹՔ՝ 340. Էջ էջ զնամակուած։ — ՄԵՄՈՒ-ԹՈՒՆ՝ 18 × 12 × 7 սմ.։ — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ փայտ։ — ՆԻԻԹ՝ կրկնած մագաղաք։ — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկ-սիւն, իւրաքանչիւրը 12 × 3,5 սմ. միջին լուսամբջ 1 սմ.։ — ՏՈՂՔ՝ 19։ — ԹԱՆԱԲ՝ սեւ. վերնագրիւր, սկզբնատոգիւր ու սկզբնատաւերը սկեզոյն, կա-պուտ, կարմիր։ — ՊԱՏԿԵՐՆԻՐ՝ շատ կամ. կամոմե-քուն մէջ եւ չորս Անտաղամեքուն սկեզը 14 կամա-լաւոր ճակատազարդ, հիմզ մեծագիր պատկեր, 146

լուսամցազարդ եւ 66 փոքր պատկերներ՝ լուսամբնե-րու վրայ. քաղմաքիւ թուցազրեր եւ այլ քաղազրեր՝ բոլորն ալ ճաշակաւոր ու գեղեցիկ։ — ԳԻՐ՝ բոլոր-գիր։ — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ. կտրուած համուած եմ միայն վերջին 340րդ քերթը ամբողջովն եւ 330րդ քերթին երկրորդ սիւնակը։ — ԴԱՏԱՐԿ ԹՈՒՆԻԹ՝ էջ 1ա, 2բ, 3ա, 4բ, 5ա, 6բ, 7ա, 8բ, 9ա, 10բ, 14ա, 108ա, 171ա։ — ԳԻԻԶ՝ Սարգիս քահանայ։ — ԹՈՒՆ-ԿԱՆ՝ 270 = 1350։ — ՏՆԼ՝ մայրաքաղաք Սիւս։ —

Տէր՝ Ամդրեաս եպիսկոպոս: — Ձեռագիրս այժմ կը պատկանի Մովսէս Խան Խայատրեանի, որ Ուրնքս միայն զինք Սլավաստեմ եկած զարքայանէ մը: քստ այսմ ձեռագիրս այլ քերտու չ Սլավաստի կամ վժռի կողմնից:

Մատենան է Աւետարան, որ կը պարու-նակէ՝ էջ 1ր—10ա կանոնք: էջ 11ա Նախա-դրութիւն Մատթէոսի Աւետարանին: էջ 11բ—12բ Գլուխք Մատթէոսի աւետարանին: էջ 13ա—բ Համաձայնութիւն Նախաացեալ զխոցս: էջ 15ա—105բ Աւետարան քստ Մատ-թէոսի: էջ 106ա—107բ Նախադրութիւն եւ զլուխք Մարկոսի աւետարանին: 109ա—167ա Մարկոս: էջ 167բ—170ա Նախադրութիւն եւ զլուխք Լուկասու աւետարանին: էջ 172ա—265ա Լուկաս: էջ 265բ—267ա Նախադրու-թիւն եւ զլուխք Յովհաննու աւետարանին: էջ 268ա—336բ Յովհաննէս:

ԹԵՂԵՐԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿՈՒՐՏԻՆԻՆԻՆԻ:

էջ 7բ. Լազարոսի գ տըսքի գոյնիս:
էջ 14բ. Անդրէաս եպ՝ սրեհաց զաւետարանս:
էջ 108բ. Անդրէաս եպի է աւետարանս:
էջ 171բ. ՁԱնդրէաս եպս. յիշեցէ՛ք յաղ(աթս):
էջ 267բ. Երեմիայ ձեռագիր սարգիս քահնի՛ս:
Ի խնդրոյ Անդրէասի եպիսկոպոսի:

էջ 336բ (Փլխաւոր յիշատակարան). Փառք անը-սկիզբն էին Հասր եւ էնն ի յէկէ ծնեալ անժամանակ որդոյն եւ էակինք եւ փառակինք սուրբ Հոգւոյն: Երեք անժամաւորութեանն եւ մի՛ աստուածութեանն այժմ եւ յանբն յախանան ամէն: Աստուածային եւ երկնա-ւոր շնորհն որ պարեւէ (ի՜մա՛ պարզեւէ) ամենեցո՛ւն բազմապատկի պարեւս (ի՜մա՛ պարզեւս)՝ քստ իւրա-քա՛նչիւր աւգոսի: Եւ յաւժա՛ր կամաց Հաստո՛ւմ խորդո-ղաց: Զնչ ինչն աստուածն բողոքիցս՝ որ ասո՛ւտն է ի սուրբ եւ բարեք (էջ 337 ա) ար ամենեցո՛ւն: Եր եւ զիս զանաբժան Հոգիս արժանի արար իւրում ողորմու-թեանն լոյն ինչն զկատարումն՝ քստ Հանդիցն իւր պա-հնացէ՛լ զի պարզեւին աստուածային է. բայց բարեք վայելչեան քստ յաշողոյնն է՛: Եւ ի կամ վայելողին: Արդ եւ տրուց Հոգի. եւ անկատար յամենայն զո՛րծս բարեաց անդրկաս եպիսկոպոս. ի ժամանակիս յորում էր թվական Հայոց. ՁԶԹ. որում էր կաթողիկոս Հայոց տէ՛ր միսիթար. եւ բարեպաշտ թագաւոր. Կոս-տանդին: Որ եւ եւ եկեալ ի մայրաքաղաքս ի սիս առաջի սուրբ շնորհարարի քահանայապետիս: Տեսի զսուրբ աւետարանս. որ Համակ ոսկով. եւ ծագկերանձգ վայել-չութեամբ. եւ զարժանալի պատկերաւք Հրաշագոր-ծեալ՝ է ձեռագիր սարգիս քահանայի. որ է շնորհաւք Հոգւոյն (էջ 337 բ) լըցեալ. եւ այբ գովելի. եւ սրբեցի՛ դաս յամենայն քրտի կամաց. եւ ստացայ զսուրբ աւե-տարանս քրիստոսի յայժմուս կենեաց Հոգւոյ՛ն ի մար-նոյ իմոյ. եւ բազմաց միսիթարութիւն: Եւ ի Հան-դերժեալն յո՛յս բարեաց. եւ յիշատակ կենաց առաջի քրիստոսի՛ ի՛նձ եւ ծնալուցն իմոց: Եւ Հոգեմո՛ր եւ մարմնաւոր եղբայ իմոց. եւ ամենայն Հաստացեցոց:

Եկեղեցւոյ քրիստոսի պայծառութիւն եւ ժակեաց ոխոնի Հրճուանք եւ ցնծութիւն. Արդ Հաստով խնդրեմ ի քրիստոսի մարգարտութենէն զի գտաւ իմ վասն սմա. եւ զսէր ըզմի քրտիս իմոյ. առ ի՛ւրն Համա-րեացի աստուածային մարմնոյ բնաւորութիւն որդէս զպոռնիկ կնոջ զեկեղ աւետութեան եւ քահանայի տի-րասէր լանս տալէ մասն (ի՜մա՛ մասն) ողորմութեան ի փրանաց սեղանոյ իւրոյ. եւ ընդ միսս (էջ 338 ա) այլ կե՛սք. յակցաւորի. բազմամեղ ծառայիս Հրա-մայեցէ. Հաստք եւ սէր քո որ սովաւ առ ի՛ւր կե-ցուցնէ՛ն զբզգ. ե՛րթ ի խաղաղութիւն. եւ եղիցիս ո՛ղջ ի ասնկեաց քոց: Ձի բարբառն ասեալման բնութեանն միւտ զբարեբարեք լն է՛ առ արարա՛ծս սա՛ման. Արդ եւ անդրէաս եպիսկոպոս յերես անկեալ աղաչեմ զման-կունս սիոնի. որք սպասաւորէ՛ք սմա. կամ րեթեանք. երկիր՛ի եւ քորութեամբ ծառայեցէ՛ք սմայ՛ եւ զիս զանդրէաս եպիսկոպոս. եւ զնաւուցն իմ յիշեցէ՛ք ի սուրբ յաղաթս ձեք. առաջի սուրբ պատարագին քրիս-տոսի. եւ աստուած որ ողորմա՛ծն է ձեզ յիշողացի եւ ձեզ յիշեցողոց ողորմեցի. ամէն եւ նմա փառք յա-իտեանս ամէն: Ընդ նմին եւ իմոյ անաբժանութեանս սարգիս նը՛ւ. քահնի. (ի՜մա՛ նուառ քահանայ) որ բազում աշխատու (էջ 338 բ) թեամբ յանկ Հանալ ա-ւարտեցի զսուրբ աւետարանս զայս վասն գտնութեան ժամանակիս եւ ծերութեան իմ. իսկ զաղափառ առ-նելով. եւ սպա ոսկով եւ ծագկի՛ւ զարքայեցի. եւ ազգի՛ ազգի՛ պատկերեով որ ի սմայ է Համաբարա-նո՛ւն խորնո՛ւն եւ աւետարանելո՛ւն: Արդ եւ սարգիս նը՛ւ. եւ ծեղողացեմ ծառայս աստուծոյ յերես անկեալ աղաչեմ զմեզ ո՛վ դասք լուսնաբանք եւ պատուակոն սուրբ քահանայք եւ սարկուազուք՝ որք ընթանն՛յք զսա ի յարի. կամ ի յանկեալն սուրբ տուճարի. զսար-գիս լցեալ մեղաւոր ի լի. յի՜ման ասնէ՛ զիս արժանի. թէ՛ զոր թողո՛ւք թողեալ լցի: Եւ ձեք արի՛ւղ ջրն-ընցիս եւ զուգակցին իմոյ եւ ծնացն (ի՜մա՛ ծնալուցն) իմ գնացելոցն առ քրիստոս եւ ամենայն աքեանաւոր մեքանաբոց իմոց եւ աէր բառիկոսի մարգարդոյն իմոյ եւ ամենայն (էջ 339 ա) Հաստացեցոց. եւ որ զմեզ յիշէք եւ քրտի մասաւ մեղաց թողութիւն խնդրէք քրիստոս աստուած զմեզ յիշէ եւ զնն՛ (ի՜մա՛ զննալուցն) ձեք ի յիւր սուրբ արքայութիւնն ամէն ամէն:

Օտար զբէլ աւելցուած է, բայց թերթին երկրորդ սիւնակը կորուած նաեւս ըլլալով՝ կը մնայ միայն Հետեւեալը.

Քրիստոս աստուած քո սուրբ չար

Ի խաւաթեամբ. ողորմեմ
(քերտմ) Յակոբ
վերտանն ինքզնի զսա
դարեա եւ զերա զսա եւ
բարթիւն կենաց.

Ի թվ. ՊԶ (միաւորը՝ եթէ կար՝ կորուած
մասին մէկն է):

Փլխաւոր յիշատակարանէն կ'ընկայ որ ձեռագրիս ո՛չ միայն զբիշը, այլ եւ անոր զնշեցիկ ու Հաշտաւոր նկարներու ծագողը վերոյիշեալ Սարգիս քահանան է. ուստի անոր անունը պէ՛տք է անցունել մեր մանրանկար-լուծեան լուսադրն վարպետներու շարքին մէջ:

ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ

ժԴ.—ժԵ. դար:

ԹՈՒՂԹՔ՝ 205. լուսանցի վրայ նշանակում են բերքերը Ա—ձԳ՝ առանց հաշուելու առաջին եւ վերջին չգրուած բերքերը: — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12×4 սմ.: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ փայտ, որ մերսի կողմէն պատած է կտառով: — ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՑ ՊԱՊԱՆԱՎ՝ չկայ: — ՆԻԻԹ՝ բուրբ: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին. տող՝ 21: — ԹԱՆԱԹ՝ սեւ. սկզբնատողերն ու սկզբնատառերը կարմիր, բայց բոլորովին ամբարը: — ՊԱՏԿԵՆԵՐ՝ չկամ. կամ միայն մի քանի շատ հասարակ կարմ խորաններ ու լուսանցադրոյն: — ԳԻՐ՝ բալրեցի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ շատ լաւ: — ԿԱՏԱՐԿ ԹՈՒՂԹ՝ էջ 1աբ, որ իրեն պահպանակ գրուած է եւ էջ 206բ՝ որ գրեմ վերջին էջն է: — ԳՐԻԶ ՆԻ ՏԼՐ՝ Գրիգոր: — ՏԵՂ՝ անյայ: — ԹՈՒՆԱՎԱՆ՝ ժԴ.—ժԵ. դար: — Ջեռագիրն այժմ կը պատկանի Թեմական թիկնիկ պր. Պետրոս Պետրոսեանին:

Մատենան է Ոսկերեան, որ կը պարունակէ.

ա. էջ 2ա—123բ. Պատճառք առաջին թղթոյն Թեմականիկեցւոց Յովնանու ոսկերեանի Կոստանդնուպոլիսի Հայրապետի առարեալ. Պաղոս եւ սիգուիանոս եւ տիմոթէոս Եկեղեցւոյ թաղողիկեցւոց, յաստուած ի Հայր... (Պողոսի Ա. Թեմականիկեցւոց թղթոյն Յովնանու Ոսկերեանի ամբողջական մեկնութիւնն է 11 գլխու մէջ):

բ. էջ 124ա—177ա. Պատճառք երկրորդ թղթոյն Թեմականիկեցւոց ի փառս աստուծոյ: Յովնանու Ոսկերեանի: Ասաց յառաջնում թղթին թէ աղաթս առնեմք... (Պողոսի Բ. Թեմականիկեցւոց թղթոյն Յովնանու Ոսկերեանի ամբողջական մեկնութիւնն է 5 գլխի մէջ ամփոփուած):

գ. էջ 177բ—204բ. Պատճառք թղթոյն որ առ Փիլիմոն: Նախ զպատճառ թղթոյն կարևոր Համարմի ասել... (Պողոսի առաքելոյ առ Փիլիմոն թղթոյն ամբողջական մեկնութիւնն է 3 գլխով):

ԵԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

էջ 11 բ. Կամառ ամենակալին աստուծոյ եւ անարժան զրիգոր յետ իմ ժառու. կու տամ զգիրս զայս ի կանոնի սուրբ ստեփաննոս. ի յիշատակ ինձ եւ ամենայն աղականաց իմոց: Եւ որ մեղ մեղաց թողութիւն խնդէ, աստուած եւ զնորայն թողէ. ա՛մմէն:

էջ 38 բ. Ախտաղացն ի սմայ ողորմեսցի ջրիստոս աստուած. եւ այնոցիկ որ զամէնն ասեն:

էջ 58 բ. Գծողի որբա ողորմեսցի ջրիստոս աստուած. ամմէն:

էջ 74 բ. Զրազման զրիւս զզրիգոր զստառնալ յաշխարհ շար խորհրդոց. եւ զնաւղան իմ. եւ զամենայն Հաւատացեալս, յիշել արժանի արարէր յաստուածաճանդ աղաթս ձեր ո՛վ ընթերցող եւ լուսաղբ հոգի որ ժառանգիս եւ աստուած զմեզ յիշեսցէ. ա՛մմէն:

էջ 80 բ. Դրիստոս աստուած զրազման զրիւս եւ զնորոյն իմ եւ զերարսն եւ զամենայն Հաւատացեալս զո փրկեայ ի զհնեմէն. եւ զո արքայութեանն արժանացոյ ա՛մմէն:

էջ 100 ա. Խնա՛մ տար զոյն զի լուսանցս ջիւ է. նա աստուած ի ջիւ ինայէ:

էջ 123 ա—բ. Աւարտեցաւ թղթ թեմականիկեցւոց առաջին, ի փա՛ռս աստուծոյ, ա՛մմէն: Արդ որք լուսաւորիք ի լուսափայլ բանից որ ի սմա յիշեալիք յարժանաւոր յաղաթս ձեր զրազման եւ զանարժան զզրիգոր զստառնալ զրոցս եւ զզրալ զրոյս եւ զՀայրն իմ զվաճարմ եւ զմայրն իմ. եւ զերեսին հորաբն իմ զստաթեալսն առ ջրիստոս. եւ զմիս հորայրն իմ զստեփաննոս ք՜՛. եւ զամենայն զաղայայնեալ իմ զԵկեղեցիսն եւ զՀաւորացեալսն: Աղաչեմ յիշել եւ զայնոսիկ որք աշխատակից հղին մեզ ի պատրաստել թղթոցս եւ յողորմ զրոցս եւ որք յողորմեցին զմեզ ի զրիւ զզրիւ: Եւ որ առատն է ի տուրս ողորմութեան ջրիստոս աստուած ամենեցուն ողորմեսցի մեզ յիշողաց ի մեզ յիշեալաց: Ողորմեսցի ջրիստոս աստուած ամենայն Հաւատացեալ կենդանաց եւ նեղեցւոց, եւ նմա փա՛ռս յաշխատան. ա՛մմէն: Խնդրութեան զրոյս եւ սխալանաց որ ի սմա անմեղադիր լերուք, զի այդպիսի էր կար ձեր:

էջ 177 ա. Զրազման զրիգոր եւ զնորոյն իմ յիշեցէ ի տէր. եւ աստուած զմեզ յիշէ ամէն ամէն:

էջ 204 բ. Որք աւատիք ի լուսաւոր բանիցս զանարժան զրիգոր եւ զնաւղան իմ եւ զերարսն իմ յիշեցէ ի տէր եւ աստուած զմեզ յիշէ:

էջ 205 ա. Հայցեմ ի մէջ Հարց եւ հարարց որք Հանդիպէր աստուածայնոց եւ հրկնաճառէր մեկնութեանց զԵկեղեցի ստացող սարին յիշեալիք ի մաքրափայլ յաղթմ՝ զխնեալ ծառայս ձեր եւ ողորմ բազմաց ստորակացեալս զՅովսէփ անարդիւն ջաշնայս, եւ զնորոյն իմ: Ընդ որս եւ հուք յիշալ լի՛նք որ է օրհնեալ յաշխատան ամէն: Յամի տեսուն Ռե՛մլ. յամահան յուրիս. ի. (Գրիլը պիտի զրէր յուրիս կամ յուրիս. եւ կամ լ տար ժողոքն է. յետին նկատելով՝ պատիւ մը դրեր է, կարծելով թէ առիկա բաւական է ժողովուրդ տարը փոխարինելու Համար):

Բոլոր յիշատակազրուութիւններն ալ բուն զրէնն են, բացի այս վերջինէն, որ յետին ստացողին է 1730 թուէն: Ասկէ զատ էջ 2 ա եւ 124 ա կայ փակագիր կնիք մը, որ կը կարգացուի ԳԻ. ԾԱ. Պետրոս Վարդապետ Ռե՛մլն:

4.

ԱՌԵՏԱՐԱՆ

ՌՀՁ = 1627.

ԹՈՒՂԹՔ՝ 200. էջ չէ ծնանկարած: — ՄԵՆՈՒՐ-ԻՒԻՆՆ՝ 22 × 10 × 8 սմ.: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ փայտ, իւրաքանչիւր կողմ վրայ մէկ մեծ եւ շուրջը չորս փափր արծաթապի խաչեր, զոյնգոյն մաքրով գարդա-րուած եւ երկաթագիր արձանագրութիւններով: — ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՅ ՊԱՆՊԱՆԱԿ՝ չունի: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ, իւրաքանչիւրը 14 × 4 սմ. միջիմ լուսանցք 1 սմ.: — ՏՈՂ՝ 22: — ՆՈՒԹ՝ մագաղաթաման ողորկ քաղթ: — ԹԱՆԱԹ՝ սել. վերնագրերը, սկզբնատո-ղերն ու սկզբնատառերը ռուկագոյն եւ կապտոյ: — ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ՝ կամ իւրաքանչիւր աւետարանի սկիզբը, կամ ռոմաներու մէջ տասը մեծագիր խորաններ, աւետա-րաններու սկիզբը մէկ մէկ մեծ ճակատագրով: — ԼՈՒՍԱՆԱՅԱՐԴԻՆԸ՝ բազմաթիւ ու յաջող եմ. իսկ պատկերները՝ միջակ արուեստով: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր: — ՀԱՆԳՄԱՆՔ՝ լաւ է. խմածու ձեռք մը բոլոր հիմ-նած ու ինկած բերքները առանձին թուրքի կարկա-տաններով փակցուցեր ու ձորցրել է: — ԴԱՏԱՐԿ ԹՈՒՂՔ՝ էջ 1ա, 2բ, 3ա, 4բ, 5բ, 6բ, 7ա, 8բ, 9ա, 10բ, 11ա, 83ա, 204բ, 205ա, 205ա—206բ (որում է իբր պահպանակ դրուած եմ), առանց հաշուելու զատկե-րանքն պահպանութեամբ համար դրուած վարդազոյն դա-տարի բերքները: — ԳՐԻ՝ Աստուածատուր սարկա-ւազ. ծագող՝ Մկրտիչ դպիր: — ՏՆՂ՝ Բերիա կամ Հայեպ: — ԹՈՒՆԱԿՆ՝ ՌՀՁ = 1627: — ՏէՐ՝ Մահ-դասի Աղամիր: — Ձեռնակիր Ս այսմ կը գտնուի Թե-րանի Ս. Թաղեւ—Բարբուղիւմէնս եկեղեցւոյ մէջ, ուր խորանիմ վրայ կը պահուի իբր օծակ սրբութիւմ:

Մատանա եւ Աւետարան, որ կը պարու-նակէ՝ էջ 1բ—10ա կանոնք. էջ 12ա—82ա Աւետարան ըստ Մատթէի. էջ 84ա—128բ Աւետարան ըստ Մարկոսի. էջ 130ա—204ա Աւետարան ըստ Լուկասու. էջ 206ա—261ա Աւետարան ըստ Յովհաննու:

ՅԵՆԱՍԿԱՐԻՌՈՒԹԻՆՔ.

էջ 11ա (տարբեր) յիշատակ է ըստփանին: էջ 82ա. Զմեղապարտ դոճոյ սարկաւազ աս-տուածատուր յիշեցէք ի ճիշտութեւ, եւ ձեռքաց թողու-թիւն հայեցէք՝ եւ դուք յիշեք ի ճիշտութեւ ամէն: Դերեալ թվ. ուղ. յիշեցէք զմահիւն հայր իմ կա-րուպետն ի ճիշտութեւ:

էջ 128բ. Ո՛վ զոր քանանայիք որք չանդիպիք սուրբ աւետարանին յիշեցէք զուրբ ստեփանոս եկե-ղեցւոյ քանանայք զի ի ծաղկել աւետարանին հոգե-ւորապէս հանդուցին եւ սիրով խնամեցին զորւոյ մկրտիչ դպիրս բանն աստուած որդին միածին Հա-տուցանէ ի ձեռք արդար Հատո՛ցմանն եւ ընդ սուրբ քանանայիցն դասէ ամէն:

էջ 130ա (կարծիք թանաքով՝ Նստադիր). Այս զուկասու եղև ասացին որպէս նա իսկ հերկէ զգետին կրկին անխոնձ վասն պողին սոյնպէս երկար են բանք սորին եւ անարժան ծաղկող սորին զմեզ աղաչէ որդի-մագին զի թողութիւն հայեցէ սմին և ասի սորու. զտէր ողորմին:

էջ 206ա (կարծիք թանաքով՝ Նստադիր). Այս յոհաննէս արծուանման թռնաւ մտորն անհասկանաւ տո ի պատմել որդոյ մարդկան զանաւո ի իցն հանրական եւ եւ ծաղկողս անարժան որ եւ մկրտիչ կոչ իմ ա-նուան զմեզ: (իմա՛ զմեղաւորս) արէք յի՛ման արժան եւ մեզ արհնէ անմահ արքան:

էջ 201ա (զլիւար յիշատակարան). Փառք ա-մահի եւ անվանան փառաց թաղաւորին ճիշտութիւն արարածոց փրկողին, եւ անկեղեց զանաւո ինչոս-թիւն աւետողին: Եւ հորն աննաւ ծնողին: Եւ անպա-տուժ ըրին[261բ]ցէլոյն ի նմանէ հոգւոյն սրբոյ՝, ան՝ անխոնձանձ՝ ինչոս, եւ միայնս՝ եռանմանորո-թեանն: Որ յանգ հանել հիւժեկոյ՝ յանկանօք անպի-պիտան եւ մեղաւոր զբիւս աստուածատուր զպիրս: Որո՞ք՝ աստուածամուկ քանից զրէկ արժանի արար, զիմա՛ անարժանութիւն. քանից անկանալ կատարեցի տէկտ անուն երանութիւնս, ի թվականին, ՌՀՁ, ի քաղաքն երեքիրս (— Բերիա) որ թարգմանակ կոչի հայապ, ի սուրբ երեսնաղէմայ հոգոց տունն, ընդ հոյանեանս, սուրբ աստուածամիկն եւ սուրբ քառա-տունք եկեղեցեացս: Որոյ ընդհոգն աստուծոյ տա-րանցաւ եռանգա՛ւ՝ եւ հոգեպա՛րզ, սուրբ աւետա-րանաւ: Զո՛ր է՝ չաղապանա՛յ սրբոց աւետարանչացն ըստ բազմեանդ որոնցն, ի մի ուստա՛յն, անկեկով հանձնար: Զոր արուեստակիւն անուշոցա՛յ ծաղկանց-իւղեփեցական կազմութեամբ՝ որ ըստ հոգւոյն, յառ-կուի թեան իմանի, զանազան որակութեամբ զապափ-րելով, ըստ յորոնց արփեացելոցն դասակցութեանց: Առ ի յարմարումն եկեղեցւոյ՝ [էջ 202ա] յողի խա-ղաղութեամբ զլիւս՛յն պատշանաւ: Զի յայսմանէ կա-տարելութեան՝ յորս. աւետարանք՝ ի ըզ՛մ պատ-ճառէ, նա՛խ զի: Զորքեկեղեցան կեկեղեկք: Մա՛րզ, Առ՛ժ, Ե՛ղ, Ար՛ժ, Զո՛րս նիթք աշխարհի՛ս, Հո՛ղ, Զո՛րս, Ե՛ղ, եւ Հո՛ղ: Թշնամք անխոնձի՛ք՝ եւ սիրելիք անբախտելիք: Զո՛րս, Դ, զիբ անուան ա-մենատուր երբորդութեանն, Հո՛ղ, որդի՛ն, հոգի՛ն, Զո՛րս զեռք ելանեն ի դաւաճեմ, փոռն, զե՛ն, ախրի՛ս, եւ երբառաւ: Զո՛րս անկեկն, եւ, Դ, եզ-ջիւրք անաղայն: Զո՛րս թեւք արդո խաչին: Զորս ա-ռաքինութեանց հոգւոյ, խոհեմութեան, արեւութեան, ողջաթոնութեան, եւ արդարութեան: Զորս ծաղ արե-կեցաց, արեւի՛ք, արեւմտա՛ւ, հիւսիս՛, եւ հարա՛ւ: Զորս բանք աւետարանին, պատգա՛մ, եւ պատուի-րան, սպառնալիք, եւ աւանդ: Զորս բանին խոռ

աւետարան, հրամանաւ, եւ խրատով, օրինակաւ, եւ վկայութեամբ: Ըն այդ բազում պատճառք եւն յո՛րս գաղափարեն չո [էջ 262բ] բեքեան աւետարանաւ: Արդ՝ ա՛յսմ՝ անմահական ըմպելոյ, եւ անմահական չացիո, անգին եւ անզուգական ի մէտս տարազից, մարդւո՛ր ազգս (— մարգարտացս) առտուածային, եւ անսոսող զանձնա տիրական բանիցս, զոր եւ ի՛նքն իսկ վկայէ անշո՛ւտ բերանոջն՝ թէ ո՛չ զօրէի՛ր յեղեղոցս սմա՛ զօլ՝ հա՛ւատար, ո՛չ միայն բուրբին՝ այլ եւ միոյ նշանախնցի՛, երկին անանցողիք իւրովք, եւ երկիծընդովք (ի՛մա՛ երկիր ծննդովք)՝ անհամեմատ գոտեի՛, որովք ա՛նքն բացայայտէր սակելով, զիւրի՛ն է երկնի եւ երկրի անցանել ժան նշանախնցի միոյ յօրինաց եւ ի մարգարէից՝ անկունել. վասն որոյ ո՛նն ի ճշմարիտ ծառայիցն աստուծոյ, եւ ի հաւատարիմ սիրելեանցն քրիստոսի, մահաւոր աղամբիւրն ո՛ր կողեցեալ, չարմանալ ի նմանէ, այդ՝ բոտ հաւատաց իւրոց, որպէս ասէր առանց իմ ո՛չինչ կարէք առնել, բաց զհաւատն պահանջէ՛ր. թէ հաւատայք եթէ կարո՛ղ եմ առնել ձեզ զայդ, յորժամ զօրն հատոյ մանախոյ զըստահի՛ր, իսկոյն վաղվաղակէ՛ր արդեամբք [էջ 263ա] եւ զորովք փայլեցուցանէր եւ ի յա՛յտ ամէ՛ր, նա՛ եւ ի սա՛՛ նոյն տարաբնի՛ն ի վերին խնամողն օգնեալ զդիտարութիւն մտացն ի վե՛ր առնալ, մտածի՛ր զողակն ի օտրք առաքելո՛յն պօղոթէ, թէ զվերինն իօրհնցարուք՝ մի բրիստոս նստի, եւ յիշեալ զբա՛նն յիսուսի զոր տայք ապացոյց զիօրհնող վերոյն եւ զգործն հոգւո՛ր զառաքեան ապօրին եւ ըզոտորակայսն, եւ զմարմնաւորսն ի յետոյն առակէ՛ր, նա՛ եւ խորհեալ զգրի չնոյ կրօնակին, որ առէ՛ երանի՛ որ ունիցի դաւա՛կ քինո՛ն՝ եւ ընտանեակ յերեսողէմ, զայս ամենայն այլովք հանդերձ ի խորհրդակէ՛ր անեակն իւր կրեալ՝ վերոյ յիշեցեալ հաւատարիմ ծառայն քրիստոսի (չաքունակութիւն ծաղկողէմ) մահաւոր աղամբիւրն: Հայրն իւր առաքելն մայրն ի՛ր սոլթանփա՛նն լուսով լցուի իւրեանց հոգիին: Ըն առանել ոսկէ օր ամուսինն է աղամբիւրն. այլ եւ որդի՛ք եւ զմաստք սորին պետքո՛ն ընդ խորովիւրուխիւն. օղանդէրք ընդ թաղուհոն. ընդ թաղուհին. հղիսարն [էջ 263բ] ընդ զաղային. օս՝ յիշատակ անշնչելի՛ բարի գաւակ հոգոց նոցի՛ն: Ետ՛րժամ որ զա՛ տերն յերկնային. անճառ փառօք ի՛ւր չայքեին՝. նստի յաթիւս գոտատան՝ ի. առնել զի՛ւսն մաղկաւ՝ ազգի՛ն. յայնժամ աշա՛փն քաղցրադին նայի սիրով յանձն սոցի՛ն. եւ բարբառոյն աստուածային. կոչէ ի վեր ընդ հա՛ւատպետին. եւ անարժան ծաղկող սորին յոյժ աղաչեմ զտերն երկնային. վասն պատճառ յինողացն սուրբ աւետարանին. զի թողութիւն տացի սոցի՛ն եւ զառեցիք ընդ անմարմին: (Այլ զրոյով) Մանաւանդ պարտ ժեզ տրուպ զրէիս յիշի եւ զբնդ զի որք զինադիպին սուրբ աւետարանս յիշեն զհաւատարիմ բարեկամք մեր. նախ չայրն իմ մոլիսն եւ երկ՛ող հոգե՛ր եղբայրք իմ սոլթանուին. եւ ապուրան պաղքէ՛ր եւ չահվալին զի զանարժան հանապաղ խնամար պահեցին ի մէջ պաննիստութեան մինչեւ ջայծմն: Զոր եւ խեղճեմ ի խնամակալ թագաւոր [էջ

264ա] էն խնամօք պահէ զնոսա մինչեւ ի ծերութիւն ամէն:

(Օտար զրէյ) Զվերլին ստացող սուրբ աւետարանիս զտէր ստեփանոսն. եւ զննողն իւր զմինասն. եւ զգաֆարն. եւ զեղբարսն իւր. առաքելն որ հանգուցեալ է առ քրիստոս. եւ զկարապետն. զփրկական. զյարութիւնն, զաղամալն, եւ զբորն, չաման: յիշեցէ՛ր եւ զկողակիցն տէր ստեփանոսի զփէրխանն. եւ զհանգուցեալ որդիսն. մեարպե. յեսային. դուստրն խանթուին: Այլ եւ զկենդանի իւր զմինասն զոր տէր աստուած ընդ երկայն աւուրս պահեցէ: (Հուսանցքի վրայ սգեղ նստարգրով անցուած՝ դուստրն մաման): Դարձեալ յիշեցէ՛ր զբարեմիտ տէր ստեփանոսն. եւ զհոգոյ որդին իւր զտէր Եսայան: յիշեցէ՛ր ի քրիստոս: Դարձեալ յիշեցէ՛ր զտէր ստեփանոսն. որ ստացաւ զսա՛ ի հալս վատապոց իւրոց. եւ յիշատակ իւրն. եւ ով ոք որ համարձակի զսուրբ [էջ 264բ] աւետարանս վաճառի. կամ զբաւել. ընդ յուզայի. եւ ընդ խաչանանացն. ընդ անայի եւ ընդ կայիսփայի պատիժն առցէ այժմոս մարմնովն. եւ հանդերձեալ հոգովն ի հուրն դեննին առցէ բաժին. եւ տէր ստեփանոս մասն մասն ի քրիստոսէ առցէ այժմ եւ յաւիտեանս անգրաւ ամէն: Հայր մեր:

Դարձեալ յիշեցէ՛ր զփրիխանն. եւ զննողն իւր մարտիրոսն. զմարիամն. եւ զեղբայրն յուհան. որ են հանդուցեալ ի քրիստոս եւ զկենդանի եղբարքն. սաբութիւնն. զարարխանն: տէր աստուած ընդ երկայն աւուրս պահեցէ ամէն:

(Նստր զրով.) Դարձեալ յիշեցէ՛ր փարիխանն որ հանգեալ ի քրիստոս թիւն ԹԵՄԻ յունկարի:

(Շղագրով նորագոյն յաւելուածներ.) 1. Սուրբ Աւետարանիս զրելոյ թիւն է ի 1076. ԲՆՁ. եւ ի հիւրացու Աստուածատուրէ զբեալ ի Երեւոյ որ է ի հայտն ի Նիւտատակ է Տէր Ստեփանոս Միխանեան. եւ ընծայեալ է Սուրբ Թաղզոսի եւ բարդուղիմէոսի եկեղեցոյ. ի Թէհրան Ե. (ի՛մա՛ Եւրպատիւլաղիմ) թաղն:

2. Երեւոյի Տէր Վահրամ որդի Տէր Մարտիրոսին եւ զուգ եւս յիշեալ լիւթիք առաջի Աստուծոյ:

3. Գրեցաւ աւետարանս ի թուական փրկչին 1657 (10 հարանս սխալ կայ):

4. Երեւոյի չայր կամ կրպայրք ընդ նվաստ ծառայ քրիստոսի Մկրտիչ քահանայ Եովհաննէսեան վիճակաւոր Սուրբ Թաղզոս եկեղեցոյ 1893 Հոգ. 7:

Կորին վրայի արձանագրութիւնները.

Առաջին կողին միջին մեծ խաչին վրայ. — Սուրբ խաչս յիշատակ է փարիխանին կողակից տէր Բստփախանն չայրն մարտիրոսն մայրն մարտիրոսն թմ. ռեթի տէր պետրոսին:

Չախակողմեան վերին խաչին վրայ. — սուրբ խաչս յիշատակ է ումանիսն կողակիցն սուրբութիւն թմ.

— Եւ չախակողմեան վարի խաչին վրայ. — յ է (— չախակողմէ) յինն՝ մէնջապին չախակողմէ մարտիրոսին թմ. ռեթ:

Անկողման վերին խաչին վրայ. — Ս. խաչս յիշատակ առաքելից կողակից օղաբխելին: Թ. ուրիշ: Անկողման վարի խաչին վրայ. — սուրբ խաչ յիշատակ է շուշանին ակորնանի թվ. ուրիշ:

Ետևի կողին միջին մեծ խաչին վրայ. — Սուրբ խաչս յիշատակ է առաքելից կողակից ավաղխանին եւ որդի տէր ոսկանին թվ. ուրիշ հոգսիս (?) տէր բոսկիանսին:

Ձախակողման վերին խաչին վրայ. — սուրբ խաչ յիշատակ առուինն սու. ուրիշ: Թ. ուրիշ:

Ձախակողման վարի խաչին վրայ. — սուրբ խաչ յիշատակ է յանաուն: զեթորոսին հոռուսին է. թվ. ուրիշ:

Անկողման վերին խաչին վրայ. — սուրբ խաչ յիշատակ վարդանին քարին թվ. ուրիշ:

Անկողման վարի խաչին վրայ. — սուրբ խաչս յիշատակ է արին հոգոյն. թվ. ուրիշ:

5.

ՅԱՅՍՍԱԽՈՒՐՔ

ՌՃԼԵ = 1686:

ԹՈՒՂԹՐ՝ 620, էլ է Ոչանկուած: — ՄԵՆՈՒ-ԹԻՒՒ՝ 38 X 26 X 11 սմ.: — ԿԱՅՄ՝ կաշեպատ փայտ, կտրած եւ բոլորովին քրքրուած: — ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՅ ՊԱՇԱՊԱՆ՝ չկայ: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ, իւրաքանչիւր 29 X 8,5 սմ. միջին լուսանցք 1,5 սմ.: — ՏՈՂ՝ 35: — ՆԻԻԹ՝ բուղբ: — ԹԱՆԱՐ՝ սեւ. վերնագրերն ու սկզբնատողեր վարդագոյն: — ՊԱՏԿԵՐ՝ երկու հատ միայն կայ. մէկը էլ 1բ՝ ամբողջ երեսը ընծած մեծադիր պատկեր լուսանոցի, եւ միւսը էլ 290ա՝ Գրիգոր Ստուածաբանի փոքրադիր պատկերը՝ լուսանցի վրայ. երկուսն ալ ամբողջ: էլ 2ա մեծադիր խորան մը՝ նոյնպէս ամբողջ: Եւսիկ յաջող բն դարձաւ լուսանցարդերը: — ԳԻՐ՝ բոլորդը: — ՀԱՆԳԱՄԱՆ՝ գէշ է. կարճ քայքայուած, քերքերն մաս մը թափքած, սկիզբն եւ վերջն մէկ-երկու քերք կտրած, քայքայուած է միայն ցամաքի մէկ մասը: — ԴԱՍԱՐԻ ԹՈՒՂԹ՝ էլ 1ա, 619բ: — ԳԻԻՑ՝ Ստեփանոս Սարկաւազ Զուգարցի: — ԲԻԻ՝ ՌՃԼԵ = 1686: — ՏԵԼ՝ Դարաշարի Նախավայի վամբ: — ՏԵՐ՝ Մարկոս: — ՄԱՂԱՊՈՂ՝ գրիշ: — Ձեռագիրս պիճ սեպականութիւն ԹԵՐԻՍԻ Ս. Թաղեոս-Բարսեղիմէոս կեցեցեալը:

Մատենան է Յայմատուրք. կր պարունակ սրբոց վկայարանութիւնները՝ սկսեալ Նաւասարդի մէկէն մինչեւ Աւելացի վերջը. նոր վկաներէն ունի միայն Յովհաննէս Ուլու († ՊՂ ղեկա՝ Իբ), Յիմար Վանցի, Աւագ Սալմատացի, Իսահակ Պարսիկ Դաւրիժեցի, Թամար Մոկացի, Շիխաբեթ Սառաքատայ, Յովսէփ Դուռեցի, Թէոդորոս Սեբաստացի, Ստեփաննոս արքեպս. Սեբաստիոյ, Զաքարիա կաթող. Աղթամարցի, Նորաղ Դանձակեցի, Մելքիսեղ եւ Կարապետ, Գոհարիկն Սեբաստացի:

ԳԼԽԱՐՈՒ ԹԵՄԱՍԱԿԱՐԱՆ (էջ 618բ). Յիշատակարան զրոցս. Արշնութիւն գահութիւն բարբառութիւն զթաճիկն ողորմածիկն. եւ մարտիրոսին. առտուռն զօր. աստուռն որդոյ. աստուռն հոգեւոր որդոյ. եւսմեծեւ. եւսմեծ ճամբաւ. ճամբաւ ճամբաւ. զուգակիւր. վեճագոյ. ինքնագոյ. առնեցի. եւ մշտնջեմութիւն իութեան. նոյնութեան.

միութեան. հրաշալի երես անձնաւորութեանն՝ եւ մի աստուածութեան: Հրահոսան. եւ հրացուցանող զորութեան՝ փառքս վեր առաքեմ, ի ներկա յս. առ յապալան՝ յաստիւ. եւ յապալանին՝ յայժմոս եւ ի շանդերման յերից յաւիտեան ամէն:

Որոյ շնորհօք զբխտութիւն՝ օկըզրն արարեալ՝ նոյն մարդաւոր ողորմութեանն նորա յանկ եղեալ, կատարեալ աստուածային եւ հոգեկիր զանձն եկեղեցւոյ՝ զոր յայժմ առուր կոչի. եւ ունի շարագրեալ յիշեալն՝ զպատմութիւն վրձնային. եւ զտեան տե՛րունականաց զառաքելոցն, եւ զվերջոյն: Ձախաւարցն սրբոց: Ձմարդարէիցն հոգեկիրցն: Ձախաւարցն սրբազանցն: Ձայրապետացն արքեպիսկոպիցն: Ձմարտիրոսացն բազմաթիւցն: եւ թաղաւորացն աստուածապաշտիցն: Ձվարդապետացն ուղղափառիցն: եւ Ձնջնաւորացն ժաշտանիցն: եւ զուրբ կուսանացն զպատիցն եւ իմաստնիցն: Որք արեւմ յա՛փ. հակառակ կացին մեղաց եւ յաղթեցին ամենի՛ն: եւ զորացն նորա. շար թաղաւորաց. եւ քրիստոս ի խառնաց: նա եւ ընդ ախտից բնութեանց: Կուսելով Պէ՛ն պէ՛ս. եւ զանազան վարո՛ւք ճանդանայն աստուռն, Կէ՛ր որ՛ք օր՛ք. եւ այլք ճո՛ւղ եւ ջրո՛ւղ. եւ բազում շարքաւորք վկայեալ, եւ կէ՛րք ընդ հերժեւածողացն եւ ընդ հերեւախտացն զպատեղածեալ ճատատունն: եւ անդրդլելի՛ պա՛նջիկն՝ զպատեւութիւն ճատատո՛յս զբխտութիւն. եւ այլք յանապատի՛ն. եւ ի լերինս միանձնացեալք աղօթիւք ընդ աստուած խոսելով: Զորք զամենեցուն ը՛զվարս եւ զգնդուրիւնս ճամատու պատէ իմա՛յն պատմէ՛ն զի՛րք: որ կոչի յա՛մառուր. վասն զի յայտնի ցուցանէ զամենայն առուր ասո՛ն եւ զխի՛ստեանի:

[Աստուծոյ կեցեալ թէ ճեպարգիս բնագիր ծառայող օրինակէն առնուած է. որուն տակ կէս սինակ զատարկ թողելով, յա՛նդը է՛նէ՛ն՝ գրիշը իր կողմէն կը շարունակէ:]

Է՛լ 619ա. Արք գրեցաւ. եւ նկարեցաւ զուրբ մատենան որ կոչի՛ յայժմաւոր թվականին շարց Բ. Զ. Լ. եւ Ե. ամի՛ն. ճեպարք մեղաւոր եւ անբա՛նս անգիտանալ սարկաւազի ջուղայեցւոյ՛ն ի յերկրին նախիջնանոյ՛ն. ի ճո՛րն շամբոյ՛ն. ի սուրբ ուխտն՝ որոյնն օր՛շոյն Ստեփաննոս Նախաճիճկային՝ եւ աստեղին մարտիրոսին. ի թաղաւորութեանն ամենայն զի յարմից՝ շա՛հ օրէ՛յմանին. եւ ի ճայրապետութեանն

8

6.

ՀԱՄԱՅԻՆ

ԹԺԻԹ = 1680:

Գլանաձև ոլորուած երկար քաղք մ'է ձեռագիրս, որ ունի $8\frac{1}{2}$ մեքք երկարութիւն եւ $10\frac{1}{2}$ սմ. լայնութիւն: — Նիւթ՝ քաղք: — Թ՛ԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագրերն ու սկզբնատպոնքը կարմիր, սակեղոյն: — ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԸ՝ բազմաթիւ են, քաղք միջակ տրուեստով: — Գրի՝ օտար: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԿ՝ լաւ: — Գրի՝ ԼԱՆԿԻՆ: — Թիւի՝ ՌձԻԹ = 1080: — ՏԵՂ՝ կոստանդնուպոլիս: — ՏԵՐ՝ Եռնոսէս: — Ձեռագիրս այժմ կը պատկանի Թեհրանի Ս. Թաղեոս-Բարքաղիմէոս եկեղեցւոյ:

Համայն կը պարունակէ հետեւեալ աղօթքները:

1. Աղօթք սրբոյն Նէրսէսի հայրապետի անուցեալ վասն պահպանութեան. Հաւատով խոստովանիմ...: Որուն վերջը իբր յիշատակութիւն դրողէն «Բարեխօսութեամբ. սրբոյն Նէրսէսի. հայրապետի. պահեալ տէր աստուած զձո՞ւ քո. յ (անունը քերուած) ամենայն փորձանաց եւ ամենայն վտանգից հոգոյ եւ մարմնոյ ամէն»:

2. Աղօթք վասն կապանաց. դիւաց եւ կախարդաց եւ աղանդաւորաց. եւ վասն դատաստանի յաշողեւոյ եւ վասն քաղցրութեան. եւ Երեսրախտութեան ձո՞ւս աստուծոյ: Բազաւոր հոգի ապաւէն ծարաւեւոց. փրկիչ նեղեւոց որ վասն մեր խնարհեցար...

3. Մաղթանք ամէնաբնական սուրբ աստուածանի: Ով ամենայն սրբուհի աստուածածին. պարձանք. կուսութեան. ճրագ պայծառ քան զարեգակն, ով ջահ փայլուն...:

4. Աղօթք ամենայն սուրբ Երրորդութեան. Հա՛յր սուրբ սրբեա՛յ զիս. մարմին քրիստոսի. մաքրեա՛յ զիս. ջուր ի հոգէն...:

5. Մաղթանք սուրբ զօրականացն: Բարեխօսութեամբ սրբոյն գեւորեա՛յ, զօրա՛յ վարին. եւ մեղեկոխի զինաւորին. սրբո՛յն սարգսի...:

6. Աղօթք զաւակ ծնանելոյ. նայեա՛յ զապաշան ծառայիս քո. եւ աղախնոյս. որպէս հաճեցար...: Ասոր շարունակութիւնը գրուած է ծաղիկներու մէջ իբր խաչաձեւող տողերով. «Բարեխօսութեամբ. սրբոյն նշանացն քրիստոսի աստուծոյ մերոյ. անբարբառ բարեխօսացս վասն ա՛զգի... Որդի աստուծոյ

կենդանոյ. աւրհնեալ ամենայնի. հօրդ ահաւորի. անքնին ծնունդ...» որուն վերջը սա՛յ յիշատակութիւնը. «Բարեխօսութեամբ սրբոյն զրիգորի նարեկացոյ, պահեալ տէր աստուած զձո՞ւ ս քո»:

7. Աղօթք հրէշտակաց: Գաբրիէ՛լ. միքայէ՛լ. ռափայէ՛լ. դակուէ՛լ. աթոնիէ՛լ. բարաքիէ՛լ. տածիէ՛լ. սուքիէ՛լ. եւ ամենայն հրէշտակք. եւ հրէշտակապետք որ ունիք իշխանութիւն. ի վերայ ամենայն ցեղ սրի. որ չորանայ. եւ փայտ դառնայ ի դիմաց ձո՞ւս աստուծոյ (անունը քերուած):

8. Աղօթք պահպանութեան: Սարսի՛լ. սարագմի՛լ. սեղարք. միսաք. միսայէ՛լ. ուրիէ՛լ. աննայէ՛լ. զանծիէ՛լ. ուր արաւ անուանքն ինի. ոչ մերձեանայ կապք. եւ կախարդութիւնք ի դէմ ձո՞ւս աստուծոյ:

9. Աղօթք շարաչիչ եւ շարլեզուի: Հրայնիւթ. հրափայլ. հրատոն. համակէ՛լ որ էք սպասաւորք աստուծոյ. դուք կապեցէք եւ պապանձեցուցէք. զամենայն շար աչք. եւ շարլեզուք. եւ շար նիաթ. եւ շար կապք եւ կախարդութիւնք. ի դէմ ձո՞ւս աստուծոյ: շար աչքն ի շար փուշն. շար փուշն ի բարկ կրակն. բարկ կրակն ի քարն. քարն ի յանատակ ծողոն. ամենայն շար աչք եւ շար նիաթ. եւ շար ըսգալարանք. պատառի եւ խաւար դառնայ ի դէմ ձո՞ւս աստուծոյ:

10. Աղօթք. հօրն արբա՛ւամու: Եւ էա՛ւ արբա՛ւամ զորդին իւր խա՛նակ... եւ սա՛նակ ծերացեալ. ալեաւք ծաղկեցաւ. եւ հանգեաւ խաղաղութեամբ ի տէր աստուած որոյ բարեխօսութեամբն. պահեա՛յ տէր աստուած զձառայս քո (անունը ներկով ծածկուած):

11. Աղօթք զլիացաւի եւ ալացաւի: Գայր վետն յորդանան. եւ բերէ՛ր ծառ մի գեղեցիկ... Գձ Կն ցեղ պնդ ջաւոց. զոր ազատեալ եղիցի. ձո՞ւս աստուծոյ (անունը ներկով ծածկուած):

12. Աղօթք Երզման եւ պապանձութեան շարլեզուի: Երզմնեցուցանեմ զքեզ սատանայ եւ չա՛ր դեւք ի սուրբ հրամանաւ քրիստոսի

... ուր այս գիրս լինի ամենայնիւ ոչ վնասի ծո՛ւս աստուծոյ (անունը չբերում) :

13. Աղօթք սրբոյ սարգսի գօրավարին. և որդոյ նորա մարտիրոսին: Երջանիկ մեծ զօրական. և քրիստոսի յաղթող վկայն. զԼուիս գօրացն կոստանդա՛յն... այն որ արհնեալ իւր արարածս ամէն (12 տուն): Որուն վերջը զօղնեայ տէր աստուած ծո՛ւս աստուծոյ (անունը ներկով ծածկուած):

14. Աղօթք արքա՛ամու: Անկիզրն աստուած. անեղ աստուած. անպարզեր ի աստուած... պահպանեալ և պարսպեալ զծառայս քո տէր իմ և աստուած իմ սուրբ Երրորդութիւն ամէն:

15. Կապք թաղի որ ալք անուանի... (տող մը պատած) մաց ծո՛ւս աստուծոյ: յովսէփին ամէն: Սուրբն պետրոս. և սուրբն պողոս. և սուրբն չիդայ. և սուրբն սիսիանոս. զնային յանապատ տեղի... քառասուն

տանով, հեռի կենամք ի նմանէ. և սառաւել ծո՛ւս աստուծոյ (անունը չբերում) տանն և րնտանեացն ամէն:

Ասոր տակ կը գտնուի զլիաւոր յիշատակարանը՝ որ հետեւեալն է.

Գրեցաւ սուրբ Հայրապետաց. պահպանութեան գիրս ի արքայնիստ քաղաքն կոստանդնուպօ՛լիս թվին Հայոց մեծաց. ՌՃ. ԽԹ. ապրիլ ամսոյ. վեցն. ի վայելութեանս. զոր տէր աստուած յերկար ժամանակաւ վայելի տացէ ամէն: Արդ որ հանդիպէ սմայ կարդալով, կամ յօրինակելով. յիշեալիք ի մարափայլ յաղօթս ձեր զստացող սորայ, զհեղաշողի պարոն յոհաննէսն և մեղապարտ զլծող սորին զստապեալ և մեղօք լցեալ զանարժան աւետիքս. միով Հայր մեղապիւ. և որք յիշեալ ի իշխի, ի տեսնէ. որ առէ. եկա՛յք արհնեալք, չօր իմօ՛յ. ժառանգեցէք ստորաստեալ. ձեզ զարեօթիւն ամէն, Հա՛յր մեր որ երկինս սուրբ եղիցի:

Ասոր տակ խոշոր սևատառ փակագիր մը՝ որ կը կարդացուի թեմապետ:

7.

Հ Ա Մ Ա Յ Ի Լ

ՌՃԺԶ = 1667:

Գլանձնի ուղարած երկար մագաղաք մըն է ձեռագիրը, որ ունի 6 մէքր երկարութիւն և 7.5 սմ. լայնութիւն: — Նիւթ՝ ցուրտ և շատ ռաբի մագաղաք: — ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերնագրերն ու սկզբնատառերը կարմիր, վարդագոյն և սպիւնգոյն: — ՊԱՏԿԻՆԵՐԸ՝ բազմաթիւ են և արուեստաւոր: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԳ՝ շատ լաւ: — ԳՐԻԶ ԵՒ ԾԱՂԱՅՈՒՂ՝ Գարբիլի դպիր, որդի պատկերաւոր Մարկոսի: — ՏԵՐ՝ հօգեւ Ագափիք: — ԹՈՒՄԱՅՈՒՆ՝ ՌՃԺԶ = 1667: — ՏԵՂ՝ անյայտ: — Զեռագիրը այժմ կը պատկանի Մովսէս Խամ խաչատրեանի:

Համայնիւ կը պարունակէ հետեւեալ աղօթքները.

1. Աղօթք ուրբա՛թագրէ, զոր կարդա՛ն ի վերայ նեղեալ՝ հիւանդաց, յուսով Հայոցողաց, և խնդրողաց Հաւատով, բժշկի և ազատի, յամենայն նեղութեանց ծառայն աստուծոյ: Ո՞ջայ Աղայիփիլէ: Կարդամք առ թեզ Հայր տեառն մերոյ. և փրկի՛ն յիսուսի քրիստոսի, որ զսատանայ կոխեցեր, և զօրութիւն նորա կործանեցեր... տէր աստուած յիսուս քրիստոս, պահեալ և պահպանեալ զծառայտ

քո: Ո՞ջայ աղայիփիլէ: (Այս անունը քանիցս անգամ յիշուած է աղօթքներուն մէջ):

2. Գիր վասն պահպանութեան, ամենայն փորձանաց, և ի չար պատահարաց, ամէն: Տէր տերանց, աստուած աստուծոց, թաւաւոր թագաւորաց և տէր յաւիտենական արարիչ ամենայն արարածոց, Հայր տեառն մերոյ յիսուսի քրիստոսի, մի տար զծառայս քո, ի փորձութիւն, այլ փրկեալ ի չարէ, և ապրեցոյ ի փորձութեան: Որպէս պահեցե՛ր զնոյ և զնտանիքն, ի ջրհեղեղէն... փրկեալ և պահեա՛ տէր աստուած զծառայտ քո: Ո՞ջայ աղայիփիլէ: Շնորհատու ազգի՛ մարդկան...

3. Մաղթանք ա՛ռ սուրբ, աստուածածինըն, զոր ասացեալ, ի սրբոյն զրիգորի նաւակացոյն, վասն պահպանութեան: Պաղատանօք աստուածածնին ամենաւարհնեալ և միշտ կուսին... զսալ Հովեալ ինամք քոյն, Երրորդութիւն մի յիսուսի միասնական աստուածութիւնն, ամէն:

4. Մաղթանք առ սուրբ Հայրապետն. և սուրբ մարգարէն, և սուրբ թագաւորն:

Ձի պահեստըն զծառայն ամէն: (Կր Հետեւին լարեխօսութիւնները վեց առանձին շրջանակներու մէջ, որոնց վերջինն է՝ «լիցիւն եւ մեկ լարեխօս» մանաւանդ ստացող, սուրբ Կիւրիանոսիս, խօջայ աղայփիրէ եւ անարժան, դարբիէլ, դպրիս: Յետոյ կը շարունակուին լարեխօսութիւնները՝ առանց շրջանակներու):

5. Աւետարանս ըստ մատթէոսի: Վասն տեառն մերոյ. գալստեանն քրիստոսի: Յայնժամ գայ յիսուս ի գալիլէէ, առ յովհաննէս մկրտիլ... ընդ որ հաճեցա՛մ: Գայր զետն յորդանան, եւ բերէր ծառ մի զեղեցիկ եւ պատուական... (այս աղօթքը գրուած է Աւետարանին Հետ անընդհատ):

6. Առաջնորդ կենաց, ճանապարհ եւ ճշմարտութիւն, եւ կենք, տէր... զի դու ե՛ս ճանապարհ, եւ ճշմարտութիւն, եւ կենք եւ քեզ...:

7. Աւետիքն զարբիւիլ՝ առ առ'ւրբն կոյսն մարիամ, վասն պահպանութեան ծառայիս աստուծոյ. ամէն՝: Ողջոյն ընդ քեզ մարիամ, լի շնորհօք... (Կր Հետեւին բազմաթիւ սուրբերու եւ սրբուհիներու անունները խաչածեւ տողերով գրուած ու խաչածեւ փոքրիկ ծաղիկներով զարդարուած, շատ զեղեցիկ ու նուրբ):

8. Եւ ահայ եղիսաբեթ ազգական քո. եւ նայ լոյի է... եւ գնաց ի նմանէ Հրեշտակն: Յանկացայ բարութեան քու տէր, եւ կարօտացայ...:

9. Մաղթանք արբանամու, նահապետի ասացեալ վասն պահպանութեան ծառայս աստուծոյ: աղայփիրէ: Եւ էառ արբանամ, զորդին իւր, զիսահակ... եւ հանգեաւ խաղաղութեամբ, ի քրիստոս, որ եւ յիշատակ նորին, աւրհնութեամբ Լզիցի ամէն: Տէր աստուած մեր երեւեցաւ մեզ, արարէք տօնս... նուազեաց, ի ծննդոց:

10. Աղաւթք սրբոյն, սարգսի զաւարմարին, եւ որդոյ նորա մարտիրոսին, ասացեալ վասն պահպանութեան ծառայս աստուծոյ: Ոյն, երջանիկ մեծ զօրական, եւ քրիստոսի յաղթող վկայն, զլուխ զօրացն, կոստանդինեայ... ի բանասարկուէն զմեզ թափեցէ՛ք: Եւ ի բարեխօսութիւն. ձեզ՝ եւ մեզ հայեցեցէ՛ք:

11. Աղօթք սրբոյն ներսէսի. Հայոց. կաթողիկոսի. ասացեալ, վասն պահպանութեան ծառայիս աստուծոյ: Ոջայ աղայփիրէ: Հաւատով խոստովանիմ... (24 տուն ամբողջ, որուն վերջը հետեւեալ յիշատակարանն):

12. Եղիցի աւգնական՝ եւ պահպան. ծառայս աստուծոյ: Ոջայ աղայփիրի: Ամէն:

Գրեցաւ. պահպանողակ՝ զիրօ. պատկերա՛ն, մարկոսի որդի. զարբիէլ ծաղկաբար զպրի. զի զեռ մանուկ զուլիլ, ոչ էի զբի հմուտ. այլ ներեցէ՛ք. ողալտեաց. մերոց. եւ դարձեալ. աւարտունն եղեւ. ի թվականիս. ԹՃԺԶ-ին. ի վայելունն խօջայ աղ' յփրէլ. աստուած լարի վայելիլ տացէ, ամէն. Հայր մեր որ յէր[էն]ի եւ. սուրբ եղիցի. [...] զբող սորա յիշեալ [...] զթօլայ պարոն Աղափի... (մէկ տող պատճառ, ինչպէս նաեւ նախորդ փակագծուոր մասերը):

8.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ԹՃԺԲ = 1663:

ԹՈՒՂԺԲ՝ 338. Էջ չէ նշանակուած: — ՄԵՇՈՒԹԻԻՆ՝ 12,5 × 6 × 6 սմ.: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ. մագաղաթեայ պանդխանակ չկայ: — ԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ երկսիւծ, իւրաքանչիւրը 8,5 × 2,5 սմ. միջին լուսամբ 7 մմ.: — ՏՈՂ՝ 18 կամ 19: — ՆԻԻԹ՝ քարակ եւ կոթած մագաղաթ: — ԹԱՆԱԲ՝ տեւ, վերնագրերը, սկզբնատաղերն ու սկզբնատաղերը՝ կարմիր, վարդագոյն եւ յեղակագոյն: — ՊԱՏԿԵՆՆԵՐ՝ չկան. լուսամբագրերը միջակ աքսեսուով, որոնցմէ աւելի քայլ են ճակատագրերը: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր: — ՀԱՆԳԱ-

ՄԱՆԲ՝ լուս: — ԴԱՏԱՐԿ ԹՈՒՂԺԲ՝ Էջ 3ր եւ 156ր: — ԳՐԻԶ՝ Մարգար: — ԹՈՒԱԿԱՆ՝ ԹՃԺԲ = 1663: — ՏԵՂ՝ Շոռոք գիւղ երմեակ գետափ: — ՏԵՂ՝ գրչի բոլոր՝ այլի տիկին Ղիմար: — ԾԱՂԿՈՂ՝ անշուշտ գրչի: — Ձեռագիրս այժմ կը պատկանի տիկին Զարուհի Տէր-Յովսէփեանի:

Մատենան է Աւետարանի՝ որ կը պարունակէ. էջ 1ա—Թեւադրութիւն սուրբ աւետարանին որ ըստ Մատթէոսի. էջ 2ա—Հաճու-

ցակէ սուրբ աւետարանացն, որ դիւրեաւ
գտանի խղիւղիւն Մատթէոսն գլխոյ. էջ 4ա—
93ա Աւետարան ըստ Մատթէոսի. էջ 93բ Նա-
խադրութիւն սուրբ աւետարանիս Մարկոսի.
էջ 94ա—բ Յանկ գլխոց Մարկոսի. էջ 95ա—
152բ Աւետարան ըստ Մարկոսի. էջ 153ա—բ
Բարուցեալ առաւօտուն առաջին միաշարա-
թուն. էջ 154ա Նախադրութիւն սուրբ աւե-
տարանիս Լուկասու. էջ 154բ—156ա Յանկ
գլխոց Լուկասու. էջ 157ա—256ա Աւետարան
ըստ Լուկասու. էջ 256ա—բ Նախադրութիւն
սուրբ Աւետարանիս Եւանջելոս. էջ 257ա—բ
Յանկ գլխոց Եւանջելոս. էջ 258ա—332բ Աւե-
տարան ըստ Եւանջելոս. էջ 333ա—բ Իբր
կնոջն շնացելոյ. էջ 334ա—336բ Գլխաւոր յի-
շատակարան:

ԵՐԵՄԱՅԱԿԱՐԱՆԻ ԻՆԻՏԻՆՔ

էջ 93բ. Աւարտեալ ի փառս թրիստոսի աստուծոյ
մերոյ:

էջ 94բ. Զտառանեալ մեղոք զծոզս աղաչեմ յիշել
ի տէր:

էջ 154ա. Զմեղոք վարեալ եւ Հոգով վիրաւորեալ
զծոզս զերի ժողմ արտասօք. յիշել ի տէր:

էջ 156ա. Զստացող սուրբ աւետարանիս զբարե-
միտ եւ աստուածասէր կինն Դիմաթ. եւ զլծակիցն իւր
աւաճաչան. եւ զորդիքն իւր. զտէր կիրակոս քանա-
նայն. եւ զհանգուցեալ որդիքն խաչիկն եւ զայլ փոքրիկ
մակնութիւն իւր Հանգուցեալքն յիշեցէք ի թրիստոս:

էջ 257բ. Ի փառս տառն աւարտեալ:

էջ 332բ. Աւարտ Հաստցանողին փառք:

էջ 333բ. Ո՞վ տէր յիտաւ. զՅմա յիս. Թող
զյանջանս իմ պոռնկիս. շնորհեա ներումն զերի զծոզիս:

ԳԼԽԱՎՈՐ ԵՐԵՄԱՅԱԿԱՐԱՆ (էջ 334ա—336բ).

Փառք ամենազար ամենիմաստ ամենաուտ Հօր րա-
բերարի. որ անհղական ծնելութեամբ զորդի ծնեալ՝
յստալ քան զամենայն ի կեդրարանս Հօր. եւ Հոգւոյ
Համազոյ աղբերարար ըղբմամբ որ նոյն ինքն ընդ Հօր
եւ ընդ որդւոյ փառալից եւ զուզահաւասար լացայայ-
տակոն. երեքանձնական եւ մի իսկութեամբ Հաւասա-
րեալ միահարթ եւ միազօր միափառ եւ մի՝ աստուած.
Երբորդութիւն կատարեալ. անձամբ երիւք եւ մի՝
բնութիւն. Որում երկրպագութիւն եւ մշտնջենա՞ր
փառարարութիւն յերկնաւորաց եւ յերկրաւորաց: Ի
Հրէշտակաց եւ ի մարդկանկ. եւ յամենայն արարածոց:
Այժմ եւ յանսպառ յաւիտեանս Ամէն: [334բ] Ի ծագ-
ման ճշմարիտ արեգականն եւ ի յայտնիլ աստուածն
բանի. նորայուրեւ թերկրանօք. պայծառացան արա-
բածք ամենայն. զի Թափանցիկ. եւ զերգաղանցալ լոյսն

ընդ յաւիտենիտ խառնելով. զերգաղանցեալ փարթամո-
թեամբ. անպարզիտ եւ աստուածունակ բնութեամբ
զարթոյց զնախահայրն. յըստուերման իրէմանէն: Եւ
խաչակարկառ. եւ բնականայինդ քաղկօք ազատեցաւ ի
խաւարային եւ ի մեղսաւէր բանտէն: Եւ ի ձեռն չորից
աւետարանեցան՝ որ զեռօրէն եւ ըղբընՀոս ըղբին ի
տանէն տէրունի. ի յայդին Հայրատունկ. ծաղկեցաւ
արդանդ ժօր մերոյ սիրնի: Եւ ծնաւ անթիւ կանա՞րս
աստեղաց. եւ տրամափայլեաց զունակ զունակս:
[335ա] Զդաստ մարգարէից: Զընկա տոթելոց: Զպարս
նոթանանիցն: Զերմաւ Հազարաց: Զթիւս Հայրապե-
տաց: Զընտրութիւն վարդապետաց: Զխորանս մար-
տիրոցաց: Զպսակ վկայիցն: Այլքանեօք իմաստու-
թեամբ եւ պարզեօք լըցաւ արարանս աստուծոյ. քան
զընթա քաղում որ ծածկն զծոփս: Արդ՝ ա՛յժմ առ-
տուածեղին եւ երկնապարզ եւ զանձն եւ լուսափայլ
մարգարտիտ ցանկացաւ բարեմիտ եւ աստուածասէր
Հաւատարիմ կինն զիմաթ. ետափափազ Հոգով եւ ջեր-
մեռանդ սիրով ետ զրել զսուրբ աւետարանս. յիշա-
տակ յաւիտենից. ի փրկութիւն Հոգոյ իւրոյ եւ առն
իւրոյ Աւաճաչիին. եւ որդոցն իւրեանց. տէր կիրա-
կոսին. ե՛ւս [335բ] Խաչիկին. Հայրապետեան մարու-
թային. եւ միս մարութային. (մէկ եւ կէս տող քաց
թողած) Հանգուցեղոցն առ թրիստոս. զստերցն մա-
րիամին. եղիարեթիին Թաղաղունին (երկու տող քաց)
եւ այլոցն ամենեցուն կենդանեացն եւ Հանգուցեղոցն:
[Ա]րդ՝ զայս պատուական ակըս չափեալոյ. ուր կայ
Հանգուցեալ աստուածն իւրայլի ի եւ զկոտս եզեկիլէի.
որ պարագրի զլոյսն արտափայլեալ: Գրեցաւ սա յեր-
կիրս Երեմեակ ի զեօ՞ղս չօրոթ կոչեցաւ. ի թուրբ
ուխտս որ կոչի սուրբ աստուածածին. ընդ Հովանեաւ
սուրբ լուսաւորչին. եւ սուրբ յակոբ Հայրապետին:
Ի թփին Հայոց. ԹԺԺԲ. ի Հայրապետութեան Հայոց.
տեանն Եօղարայ. եւ թրոտակալութեան մերոյն նա
[336ա] Հանգի. Եսայայ քալ բարեմապետին: Զեռամբ
յոզնամեղ եւ քաղմալէր. վտիտ փանջարի. եզկիլի եւ
Թըլուստական անյիւլի Մարգար որ չունէի կար եւ
յոյս եւ ո՛չ զիծ մի գրողելոյ ապաւինեալ ի սուրբ Հո-
ղին աստուած սկսայ. եւ ողորմութեամբ նորին կա-
տարեցի. ի խնդրոյ եւ արեգամբք Հարազատ քնոն իմոյ
աստուածասէր զիմաթին ի յիշատակ Հոգոյ նորա. եւ
առն իւրոյ եւ Հանգուցեալ որդոցն եւ զստերացն որ են
Հաւաքեալ յերկիրն կենդանաց ի վայելումն երբորդ-
ոյն իւրոյ ալէքսան քա՛նանայն եւ յիշատակ ծնողացն
մերոց վեհալոս քա՛նանային Թուրքաղին. եղբարցն
մերոց վեհալոյն Դազար քա՛նանայի եւ արիստակէս
վարդապետի [336բ] եւ եղբորորդոցն մերոց. կողմաս.
քալուսումն վարպետի եւ ալէքսանեոս քա՛նանայի յով-
հանիս. Թեփանոսի եւ կիրակոսի եւ ամենայն արեան
մեծանաւորաց. կենդանեացն եւ Հանգուցեղոցն. եւ պա-
շար երկայնամիջ ԸանապարՀին՝ որ տանի առ Հան-
դերձեալ եւ ահագին զատուտանն. եւ սովաւ լսէ զպա-
րական ձայնն. եթէ եկայք օրհնեալք Հօր իմոյ. մա-
ռանդեցէք զարքայութիւնն Ամէն:

9.

Մ Ա Շ Տ Ո Յ

ԺԻ՛.— ԺԵ՛. դա ր:

ԹՈՒՆՎՐԵ՛ 135. Էջ չէ նշանակում: — **ԼԵՆՐՈՒ՝** 18 X 13 X 4 սմ.: — **ԿԱՅՈՒ՛** կալի գոյն կաշիով պատած տախտակէ: մագաղաքեայ պոռնայանակ կայ միայն մէկ բերր օկիգրէն. երկարացիր գրու: րեամբ. աք կը պարտուտակ. լւստարամէն քնքիւրցում: նւր: — **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասին. տող՝ 20 — 'նիւիւի՛' հաստ քուղր: — **ԽԱՆԱՔ՝** սնու: օկերնագրերն. սկզբնա: տողերք եւ սկզբնատառերը կարմիր. բայց ստանց վարդի: — **Պատկերներ** չկան. մէկ երկու հատ զլխու: գալց եւ լուսանցազարդ. կանաչ գոյնով. շատ անար: ժեք: — **ԳԻՐ՝** բալորգիր — **ՀԱՆԳԱՄԱՐԱ՛Ք՝** եին. բայց նորոգում: վերջէն մէկ բերք պակտէ է: — **ԿԱՏԱՄԻ՛** ԽՈՒՎԹ՝ չկայ: — **ԳՐԻՉ՝** ՏԵՂ եւ **ԹՈՒՄԱՄԱ՛** ամ: ծաւթ: **ԺԻ՛** կամ ԺԵ՛ դարու: ցործ կ'երեւայ: — **ՁԻ՛** ուղիւս այժմ կը պատկանի Գեղամ Սարգսեանի:

Մատենա է Փաթի **Մաշտոց. Իսկ զբէն**
չունի ոչ մի յիշատակարան. զխաւոր յիշա:
տակարանը անշուշտ վերջին ինկած թերթին
մէջ էր. զբքին սկիզբը (էջ 2ա) կայ հետեւեալ
բալորգիր յիշատակարանը:

Եւ իսկայսուր (բուն անունը եղծուած եւ վրան ողսպէս գրուած է շեղագրով) ստացա զսուրբ զիրքո ի հալալ լնչից իմոց եւ արդար վաստակոց իմոց յիշատակ ինձ եւ ծնողացն իմոց հաւրն իմոյ սատուածա: տրին եւ մալն իմոյ զունիին (ստորագրեալ մօտ քե: րուած է. բայց զեռ անսրու կերպով կ'երեւայ միայն յ ստոր կատարեւելի է. եւ որդոյն իմոյ յոմանիսին եւ զստերացն իմոց նիկարին եւ իրժգին: Եւ հառու զսուրբ զիրքս իմ բիւրորդոյն յոմանէս բահանային: Եւ ով ոք ոչ ունի իշխանութիւն հանելոյ ի ձեռաց սրբա զսուրբ զիրքս ոչ յիմոց եւ ոչ աստարաց եթէ ք յանդ լնի զմասն եւ զանձքն զկայենի եւ զյուղայի ուղցէ: Ով բահանայք յերես անկեալ աղաչեմ զմեզ յիշատակի յիշ: ման արժանի առնէք նայ որ փոյթ է ի տալն ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի եւ տալէ զիր արքայութիւնն ամէն Ժանի որ (այսպէս կ'իտատ ձեռացած):

Եւսր տակ նստաղբիւր շիւղ. **ՈՃԻՒՒ** (= 1672) ունն. աղամ ամսոյն Ժ ում. բղմ մուշ (= բարեաղամ մեռաւ):

Վերջին վերջն վրայ ետրողւղ փոխընչէր է 1805 թուին Եւր-Ջուղայ տպուած զբքի մը մէկ թերթը. որուն վրայ ալ ունն Տէր կարագետ 122 տող անմիտ ոտա: նատր մը զբած է:

Ստեփաննոս արք. Սերաստից, նոր
վկ. 7ա:
— նախավկայի վանք 7աբ, 8ա:
— քչ. եղբ. Գրիգոր զբնի 4բ:
— եղբորորդի Սարգսար զբնի 12բ:
Սրապիտն հոգս. Եղևտացի 1բ:
Սուլիսանփաշա մ. Աղաճիբի 6ա:

Վ

Վահրամ չ. Գրիգոր զբնի 4բ:
— քչ. ո. Մարտիրոս քչի. 6բ:
Վան 3ա:
Վարդան 7բ:

Տ

Տածիկ չրեշա. 9բ:
Տաճիկ 7բ:
Տէր Յովսէփեան Չարուշի 11բ:
Տէրան արկ. զբնի 1աբ, 2աբ:
Տիգրէս դեա 5բ:
Տիմոթէոս 4ա:

Ց

Ցոցիկ 2բ:

Փ

Փանոս եղբ. Մարկոսի 8ա:
Փէրիսան կ. Սաեփ. քչի. 6բ:

Փիլիմոնի Թղ. 4ա:
Փիսոն զ. 5բ:

Ք

Քանանացի 3բ:
Քառասնից եկ. ի Հալէպ 5բ:

Օ

Օղլանդէրաք ո. Աղաճիբի 6ա:

Ֆ

Ֆրէնտեան 1բ:

A 318

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL. 733-4331
FAX 733-8328
WWW.CHICAGO.EDU

016:091(47.92)
Ա-50

ՄԱՅՐ ՅՈՒՅԱԿ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌՆԱԳՐԱՆՑ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԱԼ

Ի ՄԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱՐԱՆՈՒԹԵՆԷ

ՄԻՆԶԵՒ ՈՅԺՄ ԼՈՅՍ ՏԵՍԵԺ ԵՆ՝

ՀԱՏՈՐ Ա.

ԱԻՍՏՐԻԱ

1. Տաշեան Հ. Յ., Յուդայի հայերէն ձեռագրաց կայսերական Մատենադարանին ի վիճակ: 1890, 4º, էջ 5 + 49: Ֆր. 2.—
2. Տաշեան Հ. Յ., Յուդայի հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Մխիթարեանց ի վիճակ: 1895, 4º, էջ XVII + 277 + 47 + 1164: 5 լուսատիպ և 2 գունատիպ տախտակներով: Ֆր. 75.—

ՀԱՏՈՐ Բ.

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

1. Գալէմքեաթեան Հ. Գ., Յուդայի հայերէն ձեռագրաց արքունի Մատենադարանին ի Միւնխէն: 1892, 4º, էջ 4 + 37: Ֆր. 1.50

ՀԱՏՈՐ Գ.

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

2. Աճառեան Հ., Յուդայի հայերէն ձեռագրաց Նոր-Բայազէտի: 1924, 4º, էջ 20 + 61: Ֆր. 3.—

ՀԱՏՈՐ Զ.

ՏԱՀԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

1. Աճառեան Հ., Յուդայի հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Սանասարեան վարժարանի ի Կարին: 1900, 4º, էջ 14 + 37: Ֆր. 1.50
2. Աճառեան Հ., Յուդայի հայերէն ձեռագրաց Թաւրիզի: 1910, 4º, էջ 32 + 155: Ֆր. 6.—
4. Աճառեան Հ., Յուդայի հայերէն ձեռագրաց Թեհրանի: 1936, 4º, էջ 28: Ֆր. 1.50

HAUPT-KATALOG

DER

ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN

HERAUSGEGEBEN VON DER WIENER MECHITHARISTEN-KONGREGATION

BIS JETZT ERSCHIENEN:

BAND I.

ÖSTERREICH

1. Dashian P. J., Katalog der armenischen Handschriften in der K. K. Hofbibliothek zu Wien. 1890, 4º, V + 49 pp. Fr. 2.—
2. Dashian P. J., Katalog der armenischen Handschriften in der Mechitharisten-Bibliothek zu Wien. 1895—1896, 4º, 1524 pp. Mit 5 Tafeln in Lichtdruck und 2 Tafeln in Farbendruck und anderen Illustrationen. Fr. 75.—

BAND II.

DEUTSCHLAND

1. Kalemkiar P. G., Katalog der armenischen Handschriften in der K. Hof- und Staatsbibliothek zu München. 1892, 4º, IV + 37 pp. Fr. 1.50

BAND III.

RUSSLAND

2. Adjarian H., Katalog der armenischen Handschriften in Novo-Bayazet. 1924, 4º, XX + 61 pp. Fr. 3.—

BAND VI.

TÜRKEI UND PERSIEN

1. Adjarian H., Katalog der armenischen Handschriften in der Bibliothek des Sannassarian-Institutes zu Erzerum. 1900, 4º, XX + 37 pp. Fr. 1.50
2. Adjarian H., Katalog der armenischen Handschriften in Tabris. 1910, 4º, XXXII + 155 pp. Fr. 6.—
4. Adjarian H., Katalog der armenischen Handschriften in Teheran. 1936, 4º, 28 pp. Fr. 1.50

[154ny.]

ՀԱՆ Հիմնարար գիտ. գրադ.

FL0048756

A 318